

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Σελίδες Ἀπ'τὴ Φωκίδα

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἀμφισσα

2014

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	: ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ Έκδίδεται κάθε τρίμηνο Τεύχος 150, Άπρίλιος - Ιούνιος 2014 Κωδικός Έντύπου 073730																					
ΙΔΡΥΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΕΚΔΟΤΗΣ	: Έταιρεία Φωκικών Μελετών Άγ. Θεοδώρων 19, Άμφισσα, Τ.Κ. 331 00 Τηλέφωνο: 22650 29.678 e-mail: efmeleton@yahoo.gr																					
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ	: Νικόλαος Δ. Καστανάς Όδος Ι. Γιδογιάννου 9 - Άμφισσα Τ.Κ. 331 00, Τηλ. 22650 28.991 - 22650 79.174																					
ΥΠΕΥΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ	: Εδθύμιος Κ. Σανιδάς Ίωαννίνων 6, Μοσχάτο Τ.Κ. 185 43, Τηλ. 210 94 14 233																					
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	: <table><tr><td>Ίωάν. Γ. Ράμμος</td><td>Πρόεδρος</td><td>Ε.Φ.Μ.</td></tr><tr><td>Ι.Β. Τσινταβής</td><td>Άντιπρόεδρος</td><td>»</td></tr><tr><td>Βιβή Κασρίτη</td><td>Γραμματέας</td><td>»</td></tr><tr><td>Χαρ. Παναγιωτόπουλος</td><td>Ταμίας</td><td>»</td></tr><tr><td>Γ. Μαστρογιαννόπουλος</td><td>Έφορος</td><td>»</td></tr><tr><td>Νικ. Κοκολόγος</td><td>Μέλος</td><td>»</td></tr><tr><td>Γ. Κουτσοκλένης</td><td>Μέλος</td><td>»</td></tr></table>	Ίωάν. Γ. Ράμμος	Πρόεδρος	Ε.Φ.Μ.	Ι.Β. Τσινταβής	Άντιπρόεδρος	»	Βιβή Κασρίτη	Γραμματέας	»	Χαρ. Παναγιωτόπουλος	Ταμίας	»	Γ. Μαστρογιαννόπουλος	Έφορος	»	Νικ. Κοκολόγος	Μέλος	»	Γ. Κουτσοκλένης	Μέλος	»
Ίωάν. Γ. Ράμμος	Πρόεδρος	Ε.Φ.Μ.																				
Ι.Β. Τσινταβής	Άντιπρόεδρος	»																				
Βιβή Κασρίτη	Γραμματέας	»																				
Χαρ. Παναγιωτόπουλος	Ταμίας	»																				
Γ. Μαστρογιαννόπουλος	Έφορος	»																				
Νικ. Κοκολόγος	Μέλος	»																				
Γ. Κουτσοκλένης	Μέλος	»																				

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΓΑΙΣΘΗΣΙΕΣ: α. Αποτελέσματα εκλογών 2014	1/7613
β. Ή Πόλη πάρθηκε	1/7613
Αναγνωστόπουλου Γ.: Γιάννης Μακρυγιάννης (1797-1864)	
150 χρόνια από τό θάνατό του	3/7615
Ήλιοπούλου Ί.: Μ.Κ.Ο. «Ο ΑΣΒΟΣ»	9/7621
Σουρή Γεωργίου: Έκλογείς καί Ύποψήφιοι	12/7624
Ράμμου Ί.: 100 χρόνια από τό θάνατο τοῦ Κων/νου Ν. Σάθα (1842-1914)	14/7626
Τριανταφυλλίδη Κων.: Τό DNA τῶν Ἑλλήνων στόν κόσμον	19/7631
Ράμμου Ί.: Τά τεχνολογικά ἐπιτεύγματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων	22/7634
Κουτσοκλένη Γ.: Ἀπ' τή Χλωρίδα τῆς Φωκίδας: Εὐκάλυπτος	25/7637
Θυμάρι - Κέδρος	26/7638
Βενέτη Ἀντ.: Ξεφύλλισμα παλιῶν ἐφημερίδων (συνέχεια)	28/7640
Ντόμαλη Στ.: Εὐό κότες πούλ - πούλ κότες	30/7642
Νέα τῆς Ἐταιρείας	31/7643

1. ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

α. Ἀποτελέσματα ἐκλογῶν 2014

Στίς 25-05-2014 ἔγιναν οἱ ἐπαναληπτικές ἐκλογές γιά τήν Αὐτοδιοίκηση καί ἐκλογή τῶν Εὐροβουλευτῶν.

Ὡς Δήμαρχος Δωρίδας ἐξελέγει ὁ κ. Καπεντζώνης νῦν Δήμαρχος, Πολιτικός Μηχανικός ἀπό τήν πρώτη Κυριακή καί Δήμαρχος Δελφῶν ὁ κ. Ἀθαν. Παναγιωτόπουλος Συμβολαιογράφος καί πρῶην Πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τοῦ Δήμου Δελφῶν.

Ὡς Περιφερειάρχης Στερεᾶς Ἑλλάδας ἐξελέγει ὁ κ. Κων. Παύλου Μπακογιάννης καί Ἀντιπεριφερειάρχης Π.Ε. Φωκίδας ὁ κ. Ἰωάννης Γεωργίου Ράμμος.

Ὁ Ι. Ράμμος κατάγεται ἀπό τόν Ἅγιο Γεώργιο Ἀμφισσας, Ἀντιπέραρχος (Ἰπτ.) ἐ.ἀ. καί Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν.

Ἡ ἐταιρεία μᾶς σεμνύνεται γιά τήν ἐκλογή τοῦ Προέδρου της, ὡς Ἀντιπεριφερειάρχη.

Εὐχόμαστε σέ ὅλους καί ιδιαίτερα στόν Πρόεδρό μας καλή δύναμη καί καλή φώτιση.

Ἐμεῖς ὑποσχόμεθα κάθε εἴδους βοήθεια, σέ ὅποιο πρόβλημα μᾶς ζητηθεῖ καί μπορούμε.

Γ. Ν. Κ.

β. Ἡ Πόλη πάρθηκε

Ὅταν ἔφτασε ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Σουλτάνου νά συμβουλέψει τόν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο Παλαιολόγο, τόν γενναιόψυχο, «τό καύχημα τῶν ζώντων ὑπό τήν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν», πῆρε, ὁ ἀπεσταλμένος, τή γνωστή ἀπάντηση: «Τήν δέ πόλιν σοί δοῦνε οὔτε ἐμοῦ ἐστι, οὔτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ κοινή γάρ γνώμη πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καί οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν».

Ἐφτά ἐβδομάδες κράτησε ἡ πολιορκία καί ὁ Σουλτᾶν Μαχμούτ ἀποφάσισε νά κάνει τή γενική ἐφοδο στίς 29 Μαΐου, ἡμέρα Τρίτη.

Ἀποβραδὶς ὅλο το Τούρκικο στρατόπεδο βούιζε. Οἱ ντερβισάδες ξορκίζανε τοὺς γενίτσαρους καὶ τοὺς ἄλλους στρατιῶτες, στό ὄνομα τοῦ Ἀλάχ νά καρφώσουν τὰ μπαϊράκια τοὺς πάνω στό κάστρο τῆς Πόλης. Τῇ νύχτα ἀνάψανε παντοῦ φωτιές, σ' ὅλο τό στρατόπεδο καὶ στά καράβια καὶ οἱ Χοντζάδες φωνάζανε «κανένας ἄλλος θεός παρά μονάχα ὁ Ἀλάχ καὶ ὁ Προφήτης τοῦ ὁ Μωάμεθ». Οἱ ντερβισάδες χορεύανε καὶ τὰ νταούλια μέ τοὺς ζουρνάδες χαλοῦσαν τόν κόσμο.

Καί ἐνῶ αὐτά συνέβαιναν ἀπ' ἔξω, μέσα, στήν σκοτεινὴ πολιτεία ἀκουγόταν ἡ θρησκευτικὴ παράκληση:

«Κύριε φεῖσαι ἡμῶν ἀπὸ τῆς δικαίας σου ἀπειλῆς καὶ λυτρῶσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀντικείμενου».

Μόλις λάλησε ὁ κόκορας γιὰ δεύτερη φορά, ἄρχισε ἡ ἐπίθεση. Καί τότε ἀνοίξε ἡ κόλαση καὶ ξέρασε ὅλους τοὺς δαίμονες. Βοή καὶ βροντολογήματα, νταούλια, ζουρνάδες, οὐρλιάσματα, μουγκρίσματα, δόντια πού τρίζανε. Καί τὰ κανόνια πού βροντοῦσαν μαζεμένα. Κι ὅλη αὐτὴ τῇ φοβερῇ κατάστασι τὴν ἀντιμετώπιζαν οἱ Ἕλληνες μέ πολύ ἥρωισμό. Ὅμως ὁ Γιουστινάκης, πού ἦταν ὁ Στρατηγός τῶν Ἑλλήνων τραυματίστηκε καὶ ἀπεχώρησε ἀπ' τὴ μάχη, δημιουργώντας ἔτσι ταραχὴ καὶ σύγχυσι, μιὰ ἄσχημη κατάστασι στοὺς Ἕλληνες.

Ἐν τῷ μεταξύ στήν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ γινόταν ἕνας ἀγώνας Τιτάνων καὶ ὄχι ἀνθρώπων. Καί κάποτε ἀκούστηκε ἡ φριχτὴ φωνή:

«Ἡ Πόλη πάρθηκε! Ἡ πόλις ἐάλω!».

Ἐκεῖ τότε σκοτώθηκε ὁ τελευταῖος βασιλιάς τῶν Ἑλλήνων, βασανισμένος, πικραμένος, ἅγιος μάρτυρας θανατωμένος γιὰ τὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τὴ λευτεριά τῶν Ἑλλήνων.

«Ἦν δέ πάσα ἡ ζωὴ τοῦ αἰοδίδιμου ἐν βασιλεύσει καὶ γαληνοτάτου καὶ μάρτυρος τούτου χρόνοι τεσσαράκοντα ἐννέα καὶ μῆνες τρεῖς καὶ ἡμέραι εἴκοσι».

«Ὡ βασιλεῦ παμφρόνιμε κακόν ριζικόν ὑποῦχες! Νάχεν ἀστράψ' ὁ οὐρανός, νάχεν καεὶ ἡ ὥρα ἡλίου, σελήνη μηδαμοῦ καὶ μὴ 'χαν ἀνατείλει καὶ τέτοια μέρα μελανὴ νά μὴν 'χεν ξημερώσει».

Γ. Ν. Κ.

Γιάννης Μακρυγιάννης (1797-1864) 150 χρόνια ἀπό τόν θάνατό του

Τοῦ Γεωργίου Δ. Ἀναγνωστοπούλου

Ἐκτός ἀπ' τίς μεγάλες μορφές τῆς Ἑθνεγερσίας μας, δέν ὑπῆρξε μικρότερη ἢ συμβολή τοῦ ἀγνώστου πλήθους τῶν μαχητῶν, τοῦ ἀνώνυμου πλήθους τῶν νέων, πού ἔτυχε νά ἀνδρωθοῦν ὅταν κελάηδησε τό πρῶτο ντουφέκι τῆς ἀνεξαρτησίας.

Ἕνας τέτοιος, ἄγνωστος, σχεδόν κι ἀνώνυμος, θά ἦταν καί ὁ Μακρυγιάννης, ἃν δέν εἴχαμε τά «Ἀπομνημονεύματά» του. Βέβαια, ὁ βαθμός τοῦ Στρατηγοῦ πού κέρδισε, ἡ δράση του στήν ἐπαναστατική καί μεταπελευθερωτική ζωή τῆς Ἀθήνας, ἡ ἀνάμιξή του, περί τό τέλος, στήν πολιτική, κάπου θά εἶχαν χαράξει τό ὄνομά του.

Θά μᾶς διέφευγε ὅμως ὅλο το ἄρωμα μιᾶς ἄσπιλης ιδιωτικῆς δράσης, ἀναλωμένης στή θυσία τοῦ ἀγώνα, ὅλη ἡ ἀτμόσφαιρα πού ἀκολουθοῦσε τά ξερά πολεμικά γεγονότα, ὅλη ἡ συγκίνηση καί ἡ γραφικότητα τῶν λεπτομερειῶν τήν ἐλληνική ζωή, στίς καίριες ὥρες τοῦ ὑπέρτατου χρέους.

Μέ τόν Μακρυγιάννη ξέρουμε ὅλες ἐκεῖνες τίς νύξεις, πού ἡ σύνθεσή τους ἐρμηνεύει μιᾶ σειρά ἐπιτευγμάτων, πού, διαφορετικά, ἔτσι λαμπερά, καθώς ἀστραποβολοῦν μέσ στή διάρκεια τῆς πολεμικῆς ὀκταετίας τοῦ ξεσηκωμοῦ, μόνον μέ τήν ἀποδοχή τοῦ θαύματος θά μπορούσαν νά ἐξηγηθοῦν. Ξέρουμε τήν ἴδια τήν ψυχή τοῦ λαοῦ ὡς τίς ἔσχατες πτυχώσεις τῶν συλλογισμῶν καί τῶν πόθων του. Καί ξέρουμε τόν ἴδιο τόν Μακρυγιάννη, προσωποποίηση τοῦ ἀνώνυμου αὐτοῦ πολεμικοῦ πλήθους, τοῦ στρατευμένου στήν ἐλληνική ιδέα καί γιά τήν ἐλληνική ιδέα πρόθυμου στόν ξεσηκωμό καί στό θάνατο.

Οὔτε τίτλοι ἄρματολικοί, οὔτε κλέφτικη προπαίδεια σέ νταϊφάδες καί κορφοβούνια, οὔτε παράδοση οἰκογενειακή, οὔτε κανενός εἵδους μόρφωση, τίποτε δέν μπορούσε πού νά ἀναδείξει τόν Μακρυγιάννη καί, καζί του, τόσες ἄλλες χιλιάδες ρωμηόπουλα, σέ ξεχωριστή μορφή τοῦ ἀγώνα. Ἦταν ἓνα σήμαντο φτωχόπαιδο, τίποτε ἄλλο.

Ὁ πατέρας τοῦ λεγόταν Δημήτριος Τριανταφύλλου, ὁ ἴδιος ὁμως ὀνομάστηκε Μακρυγιάννης γιατί ἦταν ψηλός. «Πολυφαιμέλιτες ἦταν οἱ ἡγόνεῖς μου καί φτωχοί», γράφει. Μικρός ἀκόμα ἔμεινε ὀρφανός ἀπό πατέρα. Ἡ μάνα τοῦ τόν γέννησε μέσα στίς καλαμποκιές, μιὰ μέρα ποῦχε πάει στό δάσος γιά ξύλα. Τό χωριό τοῦ λεγόταν Ἀβορίτης, ἓνας συνοικισμός ἀπό καλύβες ἦταν, -πού ἀπό χρόνια δέν ὑπάρχει- τοῦ Κροκυλείου, κοντά στό Λιδωρίκι.

Οἱ Τοῦρκοι τούς ἐδιώξαν κι ἀπό 'κεῖ. Κατέβηκαν στή Λειβαδιά, ὅπου τάφερναν δύσκολα. Δέν εἶχαν τόν τρόπο νά ζήσουν. Ἐφτά χρονῶν οἱ γονεῖς τοῦ τόν ἔβαλαν ὑπηρέτη, τόν ρόγιασαν.

Ἀλλά ἄς ἀφήσουμε νά τά πεῖ καλλίτερα, μέ τόν δικό του τρόπο, ὁ ἴδιος.: «Εἰς ἑφτά χρονῶν. Μέ βάλαν νά ἐργάζομαι σέ ἓναν, ἑκατό παράδες τόν χρόνο. Ἀφοῦ ἔκανα πολλές δουλειές, ἤθελαν νά κάνω καί ἄλλες δουλειές, ταπεινές, τοῦ σπιτιοῦ, νά περιποιῶμαι τά παιδιά. Αὐτό ἦταν ὁ θάνατός μου. Δέν ἤθελα νά κάνω αὐτό τό ἔργο καί μ' ἔδερναν οἱ ἀφεντάδες μου. Σηκώθηκα καί πήρα κι' ἄλλα παιδιά καί πήγαμε εἰς Φήβα (Θήβα). Ἡ κακή τύχη, οἱ συγγενεῖς ἤρθαν καί κεῖ καί μᾶς πιάσανε καί μέ φέραν πίσω εἰς τήν Λειβαδιά καί εἰς τόν ἴδιον ἀφέντη. Καί τήν ἴδια ὑπερεσία ξακολοθοῦσα κάμποσον καιρό. Τότε διά νά γλυτώσω, ὅτι ἡ φιλοτιμία μου καί δέν μ' ἄφηνε ἡσυχον, ἄρχισα ξύλο, τρύπημα κεφάλια τῶν παιδιῶν κι ἔφευγα μέσα στίς ράχες. Καί μ' αὐτό βαρέθηκαν καί μέ λευτέρωσαν. Ἐγίνα ὡς δεκατέσσερω χρονῶν, πήγα εἰς ἓνα πατριώτη μου εἰς Ντεσφίνα. Στάθηκα μέ ἐκεῖνον μιὰ ἡμέρα. Ἦταν γιορτή καί παγγύρι (πανηγύρι) τ' Ἀηγιαννίου. Πήγαμε εἰς το παγγύρι. Μόδωσε τό ντουφέκι του νά τό βαστῶ. Ἐγώ θέλησα νά ρίξω, ἐτσακίστη. Τότε μ' ἐπιασεν σέ ὅλον τόν κόσμον ἐμπρός καί μέ πέθανε εἰς τό ξύλο. Δέν μ' ἔβλαβε τό ξύλο τόσο, περισσότερο ἢ ντροπή τοῦ κόσμου. Τότε ὅλοι τρώγαν καί πίναν καί ἐγώ ἔκλαιγα. Αὐτό τό παραπόνον δέν ἤῤα ἄλλον κριτή νά τό πῶ, πρόστρεξα εἰς τόν Ἀη Γιάννη. Μπαίνω τήν νύχτα μέσα εἰς τήν ἐκκλησιά του καί κλειῶ τήν πόρτα κι ἀρχινῶ τά κλάματα μέ μεγάλες φωνές καί μετάνοιες. Τ' εἶναι αὐτό ὁπούγινε σέ μέναν, γομάρι εἶμαι καί μέ δέρνουν; Καί τόν περικαλῶ νά μοῦ δώσει ἄρματα καλά κι' ἀσημένια καί δεκαπέ-

ντε πουγγιά χρήματα κί' ἐγώ θά τοῦ φτιάσω ἕνα μεγάλο καντήλι ἀσημένιον. Μέ τίς πολλές φωνές, κάμαμεν τίς συμφωνίες μέ τόν ἄγιον. Σέ ὀλίγον καιρό γράφει ὁ ἀδελφός του ἀφέντη μου ἀπό τά Γιάννενα ὅτι θέλει ἕνα παιδί νά τοῦ κάνει χοσμέτι. Μ' ἔστειλαν ἐμένα, τά 1811. Τόν πάντρεψε αὐτόν ὁ Ἀλή πασάς στήν Ἄρτα. Ἐκατζε κάμπον καιρόν εἰς Ἄρτα, τόν γύρεψε ὁ Ἀλήπασας νά πά- γη. Τότε γυρεύει νά μ' ἀφήσῃ εἰς τό σπίτι τοῦ ἐμένα. Ἐκατζα, μέ συμφωνίες ὅτι ἐγώ ὡς δοῦλος δέν κάθομαι. «Κάνω τήν ἑρεσία τοῦ σπιτιοῦ σου, ὅμως θά γνωριστῶ καί μέ τούς κατοίκους, νά δα- νειστῶ, νά κάμω καί ἐμπόριο, ὅτ' εἶμαι γυμνός, νά ντυθῶ». Πρώτη συμφωνία αὐτήνη τοῦ εἶπα. Καί δεύτερον τά ψώνια τοῦ σπιτιοῦ σου, νά βαστάῃ ἡ γυναίκα σου τά χρήματα καί τόν λογαριασμό, νά ζυάζει ὅταν φέρνω ψώνιο καί ὅ,τι κάνει νά πλερώνῃ, νά μὴν μέ λέ- τε ὅτι σᾶς ἔκλεψα. Ὅτι τώρα μέ βλέπετε γυμνόν κα' αὔριον ντυμέ- νον καί θά λέτε ὅτι εἶμαι κλέφτης».

Ἔτσι ξεκίνησε. Δεκατέσσερω χρόνων ἔφτασε στήν Ἄρτα, εἰκοσι- τεσσάρων τόν βρῆκε ὁ ξεσηκωμός. Μέσα σ' αὐτά τά χρόνια, ἀπό ὑπρέτης ἔγινε νοικοκύρης. Ἐκανε οἰκονομίες, γνωρίστηκε μέ νοι- κοκύρηδες Ἀρτηνούς, δανείστηκε, ἐμπορεύτηκε, προαγοράζοντας- γεννήματα. Ἦταν ὁ «Γιαννάκης». Μ' αὐτό τό ὄνομα τόν ἔλεγαν. Ἡ ὁ «Γιαννάκης τοῦ Λοιδωρίκη», ἀπ' τό ὄνομα τοῦ ἀφεντικοῦ του. Ὑστερα ἄνοιξε καφενεῖο. Κί' ὅτι λεπτά μάζευε τά δένειζε στούς χωρικούς. Βρέθηκε τό '21 « μέ τό κεμέρι τοῦ γιομάτο». Καί ὅσα ἔτυχε νά τοῦ χρωστοῦν ἀκόμα, αὐτά τά χάρισε, «ὅτι ἦταν φτωχοί ἄνθρωποι». Ἀπό τήν παιδιάστικη φιλοτιμία τοῦ προκύπτει ἡ ἔφε- ση, ν' ἀποκτήσῃ ἄρματα. Ἀπό τήν εὐσέβεια τήν ἐργατικότητά του, προκύπτει ὁ ὑπρέτης μέ τίς φιλοδοξίες γιά τό καλλίτερο. Ἀπ' τήν εἰλικρινή του τιμιότητα, δημιουργεῖται ὁ πρόωρος νοικοκύρης. Καί μέσ' αὐτόν τόν νοικοκύρη, μόλις βροντολαλεῖ ἡ ἔκρηξη τοῦ ἀγώνα, ξε- πηδάει ἀπροετοίμαστος ὁ πολεμιστής, πού θαυματουργεῖ, ἀρχηγός μικροῦ τμήματος, μαζί μέ τόν Καραϊσκάκη, στή μάχη τῆς Ἄρτας, πολλαπλασιάζοντας ἀπό μέρα σέ μέρα τίς ἀδίδαχτες πολεμικές του ικανότητες. Θά πῆγαινε πολύ νά ἐκταθοῦμε στά βιογραφικά του, πού πιάνου ὅσες σελίδες καί τό βιβλίο του. Σ' ὅλη τήν ἐπανά- σταση βρίσκεται παντοῦ ὅπου ἡ χρεία τοῦ πολέμου τόν φωνάζει. Πολέμησε μέ τόν Ἀνδρουῦτσο στή Στερεά, πολέμησε στήν Πελοπόν- νησο, πολέμησε τόν Ἱμπραήμ στούς Μύλους καί τόν Κιουταχή στήν Ἀκρόπολη. Βρέθηκε σέ ἀλλεπάλληλες ἔριδες καί διχασμούς, στή Ρούμελη μέ τόν Ἄρειο Πάγο, στό Μωριά μέ τόν ἐμφύλιο σπαραγμό.

Καί παντοῦ μόχθησε ν' ἀμβλύνει τίς διαφορές, ἀγωνίστηκε γιά τήν κατασίγαση τῶν παθῶν, πάσχισε γιά τήν ἐπικράτηση τῆς νομιμότη-
τας. Μέ τήν συμφιλωτική του παρέμβαση, μέ τήν μεστή του παρα-
τήρηση, μέ τόν μεστό λόγο του, ἀναδείχθηκε σ' ἓνα σοφό καί νου-
νεχῇ διαιτητή, πού δέν ἦταν, ὥστόσο, παραπάνω ἀπό 26, 28 χρόνων.

Ποῦ τήν βρῆκε, λοιπόν, αὐτή τήν πολιτικότητα; Ἀπό ποῦ ἀντλη-
σε τή σοφία του, τόσο νέος καί ὀλότελα ἀγράμματος;

Ὁ Μακρυγιάννης εἶναι τό γνήσιο καί ἀντιπροσωπευτικό θρέμμα
τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Δέν ἔκαμε ἄλλο παρά νά ἐκφράσει ὅση πείρα
τοῦ προσπόρησε ἡ πρόωρη βιοτική μέριμνα, τήν ψυχικότητα πού
τοῦ διαμόρφωσε ἡ ἑλληνική πραγματικότητα, τήν μεστότα πού τοῦ
κληροδότησε ἡ δημοτική μας παράδοση, τήν γνώση πού τοῦ δα-
σκάλεψε ἡ ἴδια ἡ φύση.

Εἶναι γενναῖος καί συντηρητικός, τολμητίας καί προνοητικός,
εὐθύς καί εἰλικρινής, ἀγνός καί ἀνιδιοτελής, σεμνός καί πειθαρχικός,
εὐσεβής καί φιλοδίκαιος. Χτυπάει τό ἄδικο, ὅπου το βρεῖ, τό πλιά-
τσιο τό κηνυγάζει, τήν ἀλήθεια δέν ντρέπεται νά τήν διακηρύξει.

Εἶναι ἓνας θησαυρός ψυχικῶν χαρισμάτων, πού μόνα τους βλά-
στησαν καί ἀνθισαν μέσα του. Ἐνα ταμεῖο καθευδουσῶν δυνάμεων
τῆς Φυλῆς, πού μόνες τους κινητοποιήθηκαν κι' ἀνέδωσαν ὅλη τήν
χάρη τους, μόλις ἔβαλε ὡς σκοπό τῆς ζωῆς τοῦ ν' ἀγωνιστεῖ «γιά
πατρίδα καί θρησκείαν», φράσει πού τήν συνηθίζει νά λέει. Καί τήν
ξαναλέει σέ κάθε σελίδα τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» του.

Μέσα σ' αὐτά τά χαρίσματα, πού κανεῖς δέν θ' ἀξίωνε περισσό-
τερα, ὁ Μακρυγιάννης βρέθηκε ἀνεπιδίωκτα μ' ἓνα ἀκόμα, τόσο
διαφορετικό καί τόσο ὅμοια μεγάλο, Βρέθηκε συγγραφέας, δίνο-
ντας ὅπως μέ τήν ζωή του, ἔτσι καί μέ τά γραφτά του, ἓνα μεγάλο
μάθημα γιά τήν ἀξία πού ἔχει νά μὴν ψευτίζει ποτέ κανένας, σέ τί-
ποτα, τόν ἑαυτό του.

Παρόρμηση πού τόν ὥθη στή συγγραφή, ἦταν τό δίχως ἄλλο οἱ
πολλές ἀναμνήσεις του. Ὁ ἴδιος ἐπικαλεῖται ἄλλον λόγο. Τήν ἐπι-
κράτηση ἀπόψεων, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως, πού
δέν ἀνταποκρινόταν στήν ἀλήθεια. Τήν παραμόρφωση περιστα-
τικῶν, τήν ἐπικράτηση ἁδικῶν κρίσεων. Ὅλα αὐτά μας τά λέει ὁ
ἴδιος, τόσο ἀπλά καί τόσο καλλιτέρα:

«Γιά κεῖνο ἔμαθα γράμματα στά γεράματα καί κάνω αὐτό τό
γράψιμο τό ἀπελέκητο, γιατί δέν ὑποφέρνω νά βλέπω τό ἄδικο νά
πνίγη τό δίκιο».

Μ' ὅλα τά γράμματα πού ἔμαθε, ὥστόσο, μ' ὅλη τήν θέση πού

εἶχε ἀποκτήσει στή κοινωνία, ὅταν ἀποφάσιζε νά γράφει τίς ἀναμνήσεις του, οὔτε στιγμή δέν διανοήθηκε νά παραστήσει τόν ἐγγράματο, ὅπως τό βλέπουμε στά ἐξ ἴσου πολῦτιμα, ἄλλωστε, «Στρατιωτικά ἐνθυμήματα» τοῦ Κασομούλη.

Ἔμεινε κι' ἐδῶ πιστός στήν ἀλήθεια καί στόν ἑαυτό του. Ἐκφράστηκε ὅπως μιλοῦσε, μέ τήν γλωσσική ὕλη τοῦ λαοῦ τῆς Ρούμελης καί τῆς Ἄρτας, προσφέροντας στό Ἔθνος του, χωρίς νά τό ὑποψιάζεται, ἕνα κείμενο πού, ὅσο κι' ἂν τό φοβᾶται γιά «γράψιμο ἀπελέκητο», παραμένει ὑποδειγματικό γιά τό λαϊκό ὕφος του, ἕνα βιβλίο πού εἶναι καί γλωσσικό μνημεῖο καί λογοτεχνικό ἔντυφμα.

Οἱ σελίδες τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» τοῦ μᾶς βοηθοῦν νά εἰσδύσουμε περισσότερο στήν πολυσύνθετη προσωπικότητά του καί νά θαυμάσουμε πόσον ὁ ἀγράμματος ἀγωνιστής εἶχε ἀντίληψη ξεκαθαρισμένη τοῦ ἠθικοῦ χρέους καί τοῦ πατριωτικοῦ καθήκοντος. Πόσο εἶχε πλήρη γνώση τῆς ἱστορικῆς μοίρας τοῦ Ἑθνους, ἀπόλυτη συνείδηση τῆς ἱερότητας τοῦ ἀγῶνα, πίστη στά ἑλληνικά πεπρωμένα.

Χαρακτηριστικό καί τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ ἀγωνιστῆ καί τοῦ συγγραφέα εἶναι καί τό παρακάτω ἀπόσπασμα ἀπό τήν περιγραφή τῆς μάχης τῶν Μύλων: «Δυνάμωσα τήν θέσιν τῶν Μύλων καλᾶ, νά πολεμήσουμε ἐκεῖ μέχρι νά λιώσουμε. Ἐκεῖ ὁπούφκιανα τίς θέσεις ἦρθε ὁ Ντερνύς (Ντερινιύ)νά μέ ἰδῇ. Μοῦ λέγει: «Τί κάνεις αὐτοῦ; Αὐτές οἱ θέσεις εἶναι ἀδύνατες. Τί πόλεμο θά κάνετε μέ τόν Μπραῖμη αὐτοῦ;» -Τοῦ λέγω «εἶναι ἀδύνατες οἱ θέσεις, ὅμως εἶναι δυνατός ὁ Θεός ὁπού μας προστατεύει. Κι' ἂν εἴμαστε λίγοι εἰς τό πλῆθος τοῦ Μπραῖμη, παρηγοριόμαστε μ' ἕνα τρόπο, ὅτι ἡ τύχη μᾶς ἔχει τούς Ἕλληνες πάντοτε ὀλίγους. Ὅτι ἀρχή καί τέλος παλαιόθεν καί ὡς τώρα, ὅλα τα θηρία πολεμοῦν νά μᾶς φᾶνε καί δέν μποροῦνε. Τρῶνε ἀπό μας καί μένει καί μαγιά. Καί οἱ ὀλίγοι ἀποφασίζουν νά πεθάνουν καί ὅταν κάνουν αὐτήν τήν ἀπόφασιν, λίγες φορές χάνουν καί πολλές κερδαίνουν».

Αὐτός εἶναι ὁ Μακρυγιάννης, ὁ ἀδίδαχτος, ὁ Ἕλληνας, ὁ λαός, πού μιλάει ὅσα καί ὅπως νιώθει, χωρίς πρόθεση νά ξεγελάσει, χωρίς φιλοδοξία νά ἐντυπωσιάσει, χωρίς ἐπιτήδευση καί χωρίς φτιασίδι, χωρίς ψιμμῦθιο, μέ τό χάρισμα μόνο τῆς εἰλικρίνειας, μέ τήν μοσχοβολιά τῆς ἀλήθειας, μέ τήν ὁμορφιά πού ἔχει κάθε πηγαῖο ἀναβλυσμα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὁ γνώμονάς του. Σάν Ἕλληνας καί σάν ἄνθρω-

πος, σάν ἀγωνιστῆς καί σάν πολιτικός, ὅποια πλευρά του κι' ἄν ψάξεις, ἐφάπτεται μόνον μέ τήν ἀλήθεια. Αὐτήν ὑπηρετεῖ κι' αὐτή μας ζωντανεύει, ἀληθινός κι' ὁ ἴδιος ὡς τήν ἐσχατή λεπτομέρεια, μορφή μέ ἠθική προσωπικότητα ἀμεμπτης ἀκεραιότητας καί ἀνεπίληπτου κύρους.

Ἀπεβίωσε τήν 27ην Ἀπριλίου 1864. Πρός τιμὴν τοῦ μιά συνοικίας τῶν Ἀθηνῶν, παρά τήν Ἀκρόπολη, ὅπου βρισκόταν καί τό σπίτι τοῦ φέρει τό ὄνομά του.

Τά «Ἀπομνημονεύματά» του τά βρῆκε ὁ γιός του Κίτσος μέσα στά ἀρχεῖα τῆς οἰκογένειά του, τά ἐξέδωσε δέ ὁ λογοτέχνης Γιάννης Βλαχογιάννης τό 1907.

Ὁ Γιάννης Βλαχογιάννης, ἀκούραστος ἐρευνητής τῆς ζωῆς καί τοῦ ἔργου τοῦ Μακρυγιάννης, γράφει:

«Ὁ Στρατηγός Μακρυγιάννης ὑπῆρξε σοφός, δίκαιος, ἀκαταπόνητος, πυρπολητής τῶν ἐλληνικῶν ψυχῶν, ἀληθινός πατέρας καί Δάσκαλος τοῦ πολυπάθου Γένους μας. Οἱ ὑποθήκες τοῦ ἐνσαρκῶνουν τό ἔργο του καί τό παράδειγμά του καί μᾶς παρορμοῦν σέ δράση καί ἐργασία, γιά ἐνάρετη ζωή καί ἐνατένιση, γιά πίστη καί σφυρηλάτηση τοῦ ἐλληνικοῦ μέλλοντος.

Ταραγμένοι καί καταλυτικοί εἶναι οἱ καιροί μας. στόν δύσκολο δρόμο μᾶς τόν βλέπουμε μπροστά μας, σέ κάθε βῆμα μας, εὐαίσθητη καί φλογερή ψυχή, ἀσυμβίβαστο καί δημιουργό, δυνατό καί ἀνώτερο, σεμνό καί σώφρονα, ἐνάρετο καί στοχαστικό, γνήσιο χριστιανό καί ἀληθινό Ἕλληνα.

Σκύβοντας εὐλαβικά στήν ἱερή μνήμη του, στήν κρήνη τῶν αἰσθημάτων καί αἰσθητικῶν κραδασμῶν του, ἐμπνεόμαστε ἀπ' τό ἰσχυρό πνεῦμα του, πού, πάνω ἀπό ἐποχές, καταιγίδες καί ἐρείπια, κατευθύνει καί ὁδηγεῖ στό δρόμο τῶν ὑψηλῶν Ἑλληνικῶν ἰδανικῶν.

Ἀκοῦμε τά ὑπέροχα σαλπίσματά του, πού ὑπενθυμίζουν τό χρέος ὄλων μας: Νά ζοῦμε ἐντονά το πνεῦμα τῶν μεγάλων προγόνων μας καί ν' ἀγωνιζόμαστε γιά μιά ἐλληνική ἀνωτερότητα, ζωντανεύοντας μέσα μας ἕνα ὠραῖο παρελθόν. Στή ψυχή μᾶς εἶναι χαραγμένα τά βαρυσήμαντα λόγια του:

«Τῇ λευτεριά μᾶς ἐτούτη δέν τήν ἤβρα στό δρόμο καί δέν θά μποῦμε εὐκόλα στοῦ αὐγοῦ τό τσόφλι, γιατί δέν εἴμαστε κλωσσόπουλα σ' αὐτό νά ξαναμποῦμε πίσω. Ἀλλά γενήκαμε πουλιά καί τώρα πιά στό τσόφλι μέσα δέ χωροῦμε».

Μ.Κ.Ο. «Ο ΑΣΒΟΣ»

Τοῦ Γιάννη Ἡλιοπούλου

Ὁ κύρ-Μήτσιος -ὁ τσακριδέλος- ἦταν, λέει κάθετος! Μὲ κανένα τρόπο καὶ μὲ καμία Κυβέρνηση, δέ θά δεχόταν, νά μπεῖ αὐθαίρετα στό λαχανόκηπό του ξένη ζωική ὑπαρξή, ἐκτός ἀπὸ ἐκεῖνες τῆς ἀποκλειστικῆς του συνύπαρξης...

Εἶχε μάλιστα τραβήξει καὶ ὀριακὴ κόκκινη γραμμὴ, ξετυλίγοντας, ἔλεγαν, τὸ κουβάρι μὲ τὸ κόκκινο γνέμα, πού ἡ συμβία του μὲ πολὺ κόπο καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀνέμης εἶχε πρό καιροῦ σχηματίσει καὶ παστρικά διαφυλάξει, γιὰ ὅποτε, νά εἰποῦμε, θά χρειαζόταν, στὴν κάρυνη κασέλα τῆς, ἐκεῖ δά ,δίπλα στὸν ἀργαλειό τῆς... Ἀνοιχτός ὁ Μήτσιος μας σέ πολλὰ ἄλλα θέματα τοῦ ἡμερήσιου βίου τοῦ μικροῦ χωριοῦ μας, παρέμενε ἐρμητικὰ κλειστός στὰ ζητήματα τῶν ζαρζαβατικῶν τοῦ κήπου του!.-Εἶναι δυνατόν, μᾶς ἔλεγε ἐλαφρὰ ἐρυθριώντας, νά βάζουμε πάνω στό τραπέζι τὰ κηπευτικά προϊόντα μας, δαγκωμένα καὶ πασπαλισμένα ἀπὸ τὸν Ἀσβό; Αὐτὸ εἶναι ἀπαράδεκτο!...Καὶ συνέχισε μονολογώντας:-Θά σοῦ τὸν ὀρμώσω ἐγώ!...'Επιβεβαιώνοντας ταυτόχρονα τίς ἀπειλές του μὲ χτυπήματα τῶν ποδιῶν τοῦ κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι, χωρὶς καὶ νά παρалаίπει τὴν ἀπειλὴ περιστροφῆς πάνω στό τραπέζι, ὅπου κι ἐτοίμαζε τα ἀντί-ἀσβοτικά δολώματα-ὄπλα του...

- Πρὸς τί ὅλ' αὐτὰ κύρ- Μήτσιό μας; Ἀπόρησε ὁ κύρ- Θρασύβουλας.

- Δέ βλέπεις, μῶρ-Θρασύβουλα, πῶς φέτος κινδυνεύουμε ἀπ' τ' Ἀβούδια; Θά τὴν πάθουμε, ὅπως ἐκεῖνοι, λέει, στὸν Τιτανικό, πού δὲν πῆραν ἔγκαιρα σκληρές ἀποφάσεις, ν' ἀπολύσουν, ἄς εἰποῦμε, τὸν καπετάνιο καὶ νά βάλουν στό ποδάρι τοῦ ἑναν εἰδικὸ σύμβουλο πλεύσης...

- Καὶ μ' αὐτὰ τὰ τερτίπια σου, μωρέ Μήτσιο, δέ θά βουλιάξεις στίς ντομάτες πού κόβει καὶ ποδοπατάει ὁ Ἀσβός; Εἰρωνεύτηκε τὸν μαστρο-κηπουρό, ὁ Βάγγος μας.

- Βάγγο, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόφασή μου καὶ δὲν ἀλλάζει! Θά ἐμποδίσω καὶ θά ἐξοντώσω τ' Ἀσβούδια τῆς διπλανῆς ρεματιᾶς! Εἶμαι

ἀποφασισμένος κι ἀδιάφορος γιὰ αὐτά πού μου λέτε!~ Ἀνυποχώρητος κι ἀκουμπᾶω πάνω στό πρόβλημα τοῦ κήπου μου. Δέν τό διαπραγματεύομαι! Θά πολεμήσω τὰ ζλάπια μέ τὰ σύνεργα πού ἐτοιμάζω κι ἀφήστε μέ στή μοίρα μου! Κι ἐπέφερε, ὁ ἀσβό-ἐξολοθρευτής:-Κάντε ἐσεῖς κάτι ἄλλο κι ἀφήστε τή λογοδιάρροια... Τό ἐννοῶ καί τόχῃ ἀποφασίσει ἀπό καιρό, καθῶς εἶδα τίς ζημιές πού μου ἔχει κάνει ὁ Ἀσβός!...

Δέν ὑποχωρῶ, ἄν δέ δικαιωθῶ!...

Ἡ ὁμήγυρη ἀποσύρθηκε στό διπλανό, τό γωνιακό του μαγαζιοῦ τραπεζάκι, γιὰ ἐσωτερική, φάνηκε, διαβούλευση κι ἄμεση κι ἐπείγουσα τηλεδιάσκεψη!

Τί ἦταν τὰ καμώματα τοῦ Μήτσιού μας; Θά τόν ἀφήνανε, νά ἐξολοθρεύσει τό ἀθῶο θηλαστικό τῆς γειτονικῆς μας ρεματιᾶς; Θά τοῦ ἐπέτρεπαν, μέ τήν οὐρά τοῦ νυκτόβιου ἀγριμιοῦ, νά στολίσει τό μέτωπο τοῦ γαῖδουριοῦ του, γιὰ νά τό προστατεύσει- κατά τή ντόπια κοινή ἀντίληψη-καθῶς διέδιδε, ἀπό τήν βασκανία καί μάλιστα ἀπό τό κακό καί βάσκανο μάτι τῆς γριᾶς Διαλέτας;.. Πῶς θά δεχόταν καί θ' ἄντεχε ἡ κοινωνία τοῦ χωριοῦ μᾶς τέτοιες ἐνέργειες;

- Τό βρῆκα! Πετάχτηκε ὁ Φλέσουρας.

- Τί, μωρέ φίλε;

- Νά ὀργανώσουμε τήν προστασία τοῦ Ἀσβοῦ! Νά κάνουμε γενική σύσκεψη... Νά ρίξουμε στό τραπέζι πολλές καί σοβαρές προτάσεις, ὀρθάνοιχτες στό διάλογο... Νά κοινοποιήσουμε τό θέμα... Νά συγκεντρώσουμε καί νά κινητοποιήσουμε ἐθελοντικό ρεῦμα στό χωριό μας κι ὄχι μόνο!...Σκοπός μας ἡ προστασία καί διάσωση κι ἐξάπλωση τοῦ Ἀσβοῦ!..

- Πολλή ὠραία ἡ ἰδέα καί ἡ πρότασή σου, συμφώνησε κι ὁ Τάσιος. Θά πρωτοτυπήσουμε... Θά συγκινήσουμε τήν κοινωνία καί θά ἐνεργοποιήσουμε καί τήν Πολιτεία, ὀργανώνοντας μία ἀξιοζήλευτη φιλοζωική ἐταιρεία... Μία μοναδική στόν τόπο μᾶς ὀργάνωση...

- Τί λές, μωρέ;

- Ναί! Δέν ἔχετε ἀκούσει γιὰ τίς ὠραῖες, παρόμοιες ὀργανώσεις, ἀνά τό Πανελλήνιο; Δέν ἔχετε ἀκούσει γιὰ τὰ Μ.Κ.Ο.

- Δηλαδή;

- Δηλαδή, γιὰ τίς Μή Κυβερνητικές Ὀργανώσεις, πού δροῦν στόν τόπο μας, ἀλλά καί διεθνῶς, λέει, ἀπό καιρό καί μάλιστα μέ τή συγκινητική χρηματική ἐπιχορήγηση, ἀπό τό Ἑλληνικό Δημόσιο, μέ χιλιάδες, λένε, εὐρώ, ἄν καταγράψουν-λέει ἡ προϋπόθεση τῆς χορη-

γίας τῶν χιλιάδων εὐρω ἕναν ἀνεργο προσλαμβανόμενο στίς δραστηριότητές τους...

— Ὁ Φλέσουρας ἔχει ἐφευρετικό μυαλό! Ὁ κύρ-Χαράλαμπος ἐπισφράγισε τά προτεινόμενα... Τί καθόμαστε Καί συνέχισε: Τή στήσαμε κιόλας τήν ὀργάνωσή μας!: «Μ.Κ.Ο. Ο ΑΣΒΟΣ»... Εἶμαι κάθετος σ' αὐτό! «Ἄμ' πῶς», πού ἔλεγε κι ὁ μακαρίτης ὁ Θύμιος...

Γεωργίου Σουρῆ
Ἐκλογεῖς καί Ὑποψήφιοι

*Ἀπλά γιά νά θυμόμαστε ὅτι τό νόμισμα
εἶναι διαχρονικά κάλπικο καί πάντα ἔχει δύο ὄψεις...*

Ἀνοίγει ἓνα κι ἄλλο βουλευτικό παλάτι,
καί τόσων δεσποινίδων χεράκια τρυφερά
τήν λερωμένη σφίγγουν χερούκλα τοῦ χωριάτη,
καί στό χαλί πατοῦνε ποδάρια βρομερά.
Μήν κάθεσθε ἀπ' ἔξω, στή σάλα μᾶς ὀρίστε,
μή στέκεσθε ὁλόρθος, στόν καναπέ καθίστε.

Τί κάνει ὁ κουμπάρος; ρωτοῦνε στά σαλόνια,
μά ἔξαφνα τούς λένε οἱ φίλοι του χωριάτες
πῶς ὁ πτωχός κουμπάρος ἐδῶ καί τρία χρόνια
τόν ὕπνον τῶν δικαίων στά μνήματα κοιμᾶται.
Καλέ ἀλήθεια λέτε πῶς πέθαν' ὁ καημένος;
Μά τί χρυσός κουμπάρος, καί νάναι πεθαμένος!

Τί κάνει ἡ κουμπάρα; ὁ ψυχογιός τί κάνει;
κι ὁ Κωνσταντής ὁ βλάμης δουλεύει μέ τό κάρρο;
Ἀμμί κι αὐτός ὁ μαῦρος κοντεύει ν' ἀποθάνει,
καί γρήγορα θά πάει νά εὔρει τόν κουμπάρο!
Μωρέ κι αὐτός πεθαίνει; μοῦ ἔρχεται νά σκάσω...
ἀκοῦς ἐκεῖ δυό ψήφους εἰς τό χωριό νά χάσω!

Οἱ ὑποψήφιοί μας μέ τόση προθυμία
γιά μᾶς τούς ἐκλογεῖς τούς φροντίζουνε νά μάθουν·
πῶ! πῶ! καί ἂν ἐρχόταν καμιὰ ἐπιδημία,
τί συμφορά μεγάλη ἤθέλανε νά πάθουν!
Νά χάσουν τόσους ψήφους σέ τούτη τή στιγμή;
τί θάνατος γιά τούτους καί πόσοι στεναγμοί!

Φθάνει νά εἶσαι μόνο δημότης περασμένος,
καί ἄν πεθάνεις δίχως κανέναν νά σέ κλάψει,
ὁ ὑποψήφιος σου θά κλάψει ὁ κατημένος,
καί μιὰ νεκρολογία ἴσως γιά σένα γράψει.
Καί τί τιμὴ μεγάλη καί ὕψος μεγαλείου
τά δάκρυα νά ἔχεις ἑνός ὑποψηφίου!

Ὡ ἐκλογεῖς δημόται, ἄν θέλετε τῶντι
μεγάλη νά ἰδεῖτε τὴν κλασικὴ σας γῆ,
μὴ σᾶς πονέσει τώρα οὔτ' ἓνα μόνο δόντι
προτοῦ νά τελειώσει ἡ νέα ἐκλογή.
Φορέσετε φανέλλες καί μάλλινα τσουράπια,
καί τρώγετε ἀκόμη καί τοῦ σιδήρου χάπια.

Μέ γοῦνες καί ταμπάρα στούς δρόμους περπατεῖτε,
γιά τὴ ζωὴ σᾶς τώρα μεγάλη προσοχή,
σόμπες, φωτιές στά σπίτια ὥσότου νά καεῖτε,
μακριὰ ἀπὸ τό κρύο, τὴ λάσπη, τὴ βροχή.
Φαγί, κρασί καί γλέντι, αὐτὰ τὰ τρία μόνο,
καί ὁ Μπουρδούσης τώρα ἀξίζει ἓνα θρόνο.

Καί ἅμα βασιλέψει τῆς ἐκλογῆς ἡ μέρα,
καί δοῦμε τοὺς καινούργιους ἀντιπροσώπους, τότε
πηγαίνετε, ἄν θέτε, στά Θυμαράκια πέρα,
ν' ἀναπαυθεῖτε λίγο, καλοὶ μου συνδημόται.
Οὔτε λεπτὸ πιά ἓνα θ' ἀξίζει ἡ ζωὴ σας,
καί οὔτε θά σᾶς κλαίει ὁ νέος βουλευτὴς σας.

Στοὺς τάφους σας μονάχα ἡ δόξα θά κατέβει,
τίς νίκες μας νά ψάλλει, τὴν Πούντα καί τὴν Πόλη,
καί γύρω σας μαρούλια καί σκόρδα θά φυτεύει,
νά τρῶτε κάπου κάπου σ' αὐτό τό περιβόλι.
Καί ἴσως σᾶς τρομάξει καμιὰ φορά στό μνήμα
ὁ λόγος του Δέ Κάστρου ἀπ' τῆς βουλῆς τό βῆμα.

Γιά τὴν ἀντιγραφὴ Ἰ.Γ.Ρ.

100 χρόνια από τό θάνατο τοῦ Κωνσταντίνου Ν. Σάθα (1842 - 1914)

Ὁ Κωνσταντῖνος Ν. Σάθας (τό πραγματικό του ἐπώνυμο ἦταν Σαθόπουλος) γεννήθηκε στήν Ἀθήνα τό 1842 (καταγόταν ἀπό τό Γαλαξίδι) καί πέθανε στό Παρίσι τό 1914. Γιά μικρό διάστημα φοίτησε στήν Ἱατρική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀλλά γρήγορα ἀφοσιώθηκε ὀλοκληρωτικά στήν ἱστορική ἔρευνα, κυρίως σέ ὅτι ἀφορᾷ τόν μεσαιωνικό ἑλληνισμό καί τήν πορεία τοῦ ἕως τό 1821. Καθοριστικό ρόλο γιά τήν ἀφοσίωση αὐτή τοῦ Σάθα στήν ἱστορική ἔρευνα καί στήν ἱστοριογραφία ἔπαιξε ἡ ἀνακάλυψη τοῦ «Χρονικοῦ του Γαλαξιδίου», τό 1864, καί ἡ δημοσίευσή του τό 1865.

Δέν εἶναι πολλοί οἱ Ἕλληνες ἀνασκαφεῖς τῆς μεσαιωνικῆς (βυζαντινῆς) μας ἱστορίας, καθὼς καί τῆς πορείας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους κατά τήν περίοδο ἀπό τήν Ἀλωση (1453) ὡς τίς παραμονές τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης. Καί ἀπό αὐτούς τους «μὴ πολλούς» μετράμε τρεῖς ὡς τοὺς ἐξοχότερους: τόν Κωνσταντῖνο Ἀμαντο (1874-1960), τόν Νίκο Βέη (1883-1958) καί τόν Κωνσταντῖνο Σάθα (1842-1914). Τοῦ τελευταίου ἓνα δεῖγμα τῆς ἱστοριοδιφικῆς δραστηριότητάς τοῦ εἶδαμε ἐδῶ στήν «Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα» του.

Υπῆρξε λοιπόν ὁ Κ. Σάθας ἱστοριοδίφης, πρωτοπόρος ἐρευνητής τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας καί φιλολογίας, ἐκδότης κειμένων τῆς βυζαντινῆς καί νεοελληνικῆς γραμματείας καί συγγραφέας ἱστοριοφιλογικῶν ἔργων. Μερικά ἀπὸ αὐτά τά ἔργα του δέν ἔχουν δεῖ ἀκόμα τό φῶς τῆς δημοσιότητας, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ στὸν πρό-

λογό του (στόν πρῶτο τόμο αὐτοῦ του ἔργου) ὁ Κωνσταντῖνος Τσάτσος (1899-1987).

Πανεπιστημιακά μαθήματα ὁ Κ. Σάθας παρακολούθησε μόνο γιά λίγο, καί μάλιστα Ἰατρικῆς (στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν). Ποῦ σημαίνει ὅτι ὡς ἱστορικός ἐρευνητής ἦταν αὐτοδίδακτος. Ἡ πρώτη συγγραφική ἐμφάνισή του συνέβη τό 1858, ὅταν δημοσίευσε στήν ἀθηναϊκή ἐφημερίδα «Ἑσπέρα» ἓνα ἐγκωμιαστικό ἄρθρο γιά τόν δήμαρχο τοῦ Γαλαξιδίου Λουκά Καραλίβανο. Στά ἐπόμενα χρόνια, ὡς τό 1861, δημοσίευσε ἄρθρα σέ ἐφημερίδες, μεταφράσεις, ποιήματα καί ἄλλα κείμενα (μέ τό πραγματικό του ἐπώνυμο, Σαθόπουλος, ἢ τά ἀρχικά Κ.Ν.Σ.). Τό 1859 ἐξέδωσε τήν ποιητική του συλλογή «Νεκρικά δάκρυα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Δημητρίου Α. Ράλλη» καί τή μετάφραση ἀπό τά γαλλικά πολιτικοῦ φυλλαδίου μέ τόν ἐλληνικό τίτλο «Τό Ἰταλικόν ζήτημα καί ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων Γ'». Τό 1860 ἐξέδωσε τά «Γνωμικά διαφόρων σοφῶν περί ἔρωτος» καί τό 1861 ἀνέλαβε, γιά λίγους μῆνες, τή σύνταξη τοῦ δεκαπενθήμερου φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «Κόσμος» (συνεκδότης τοῦ ὁ Δ. Σ. Κοπιδᾶς).

Καθοριστική γιά τήν ἔκτοτε ἀποκλειστική ἀπασχόλησή του μέ τήν ἱστορική ἐρευνα ἦταν ἡ ἀνεύρεση καί δημοσίευση τοῦ «Χρονικοῦ τοῦ Γαλαξιδίου» (1864-1865). Καθοδηγητής καί συμπαραστάτης του στίς ἱστοριοφιλολογικές του ἐρευνες ἦταν ὁ Παῦλος Λάμπρος (πατέρας τοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου, 1851-1919, τοῦ Κερκυραίου ἱστορικοῦ, καθηγητῆ πανεπιστημίου καί πρωθυπουργοῦ στά 1916-1917).

Ἀπό τά πενήντα χρόνια τῆς ἱστορικό-ἐρευνητικῆς καί συγγραφικῆς του δραστηριότητος ὁ Κ. Σάθας τά περισσότερά τα ἔζησε ἔξω ἀπό τήν Ἑλλάδα, ἐρευνώντας τά ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, τῆς Γένοουας, τῆς Πίζας, τῆς Φλωρεντίας, τοῦ Παρισιοῦ, τοῦ Μιλάνου καί τῆς Νεάπολης. Ἐθέσπευε κυριολεκτικά ἐκθέσεις βαῖλων, προβλεπτῶν, διοικητῶν, ναυάρχων, στρατηγῶν, ἱερωμένων· δημοσίευσε ἔργα ξεχασμένων Ἑλλήνων χρονογράφων· ἀποκάλυψε τίς ἄγνωστες ἐθνικές περιπέτειές μας· ἀποκατέστησε τήν αἴγλη τοῦ Βυζαντίου, πού ἡ ποικίλη ἱστορική σκοπιμότητα τήν εἶχε ἀμαυρώσει, καί συνέδεσε τή διακεκομμένη ἱστορία τῆς Ἑλλάδας μέ τήν ἀρχαιότερη καί τή νεότερη ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Συγκεκριμένα: Τό 1878, μέ δαπάνη τοῦ Σίμωνος Σίνα (1810-1876, ἐθνικοῦ εὐεργέτη, ἰδρυτῆ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), ἀντέγραψε τά σπουδαιότερα ἐπίσημα ἱστορικά ἔγγραφα ἀπό τά ἀρχεῖα τῆς

Βενετίας, πού χύνουν ἅπλετο φῶς σέ μιά ἀπό τίς σπουδαιότερες περιόδους τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας (1400-1500) καί ἀφοροῦν τήν Πελοπόννησο, τή Στερεά Ἑλλάδα καί τά ἐλληνικά νησιά. Πολύτιμα γιά τή μεσαιωνική καί τήν κατοπινή ἱστορία τῆς Ἑλλάδας καί τή γλώσσα μᾶς εἶναι τά ἔργα πού ἀνακάλυψε σέ βιβλιοθήκες τῆς Δύσης, τά ὁποῖα καί ἐξέδωσε στό ἔργο τοῦ «Μεσαιωνική βιβλιοθήκη» («Bibliotheca graeca medii aevi»), ἀποτελούμενη ἀπό ἑφτά τόμους πού κυκλοφόρησαν στό Παρίσι, στήν Ἀθήνα καί στή Βενετία (1872-1894). Ἡ «Μεσαιωνική βιβλιοθήκη» περιλαμβάνει συλλογή βυζαντινῶν καί μεταβυζαντινῶν κειμένων, μέ εἰσαγωγή καί ὑπομνήματα τοῦ Κ. Σάθα (ἀνέκδοτα ἔργα τῶν Μιχαήλ Ἀταλειάτου, Μιχαήλ Ψελλοῦ, Νικήτα Χωνιάτη, Θεόδωρου Μετοχίτη, Θεόδωρου Ποταμίου, Λεόντιου Μαχαιρά, τοῦ μεγάλου λογοθέτη Ἰέρακα, τοῦ Θεόδωρου Σκουταριώτη, τοῦ Καيسαρίου Δαπόντε τοῦ Χρονογράφου, 1648-1704, καί τόν Ἱστορικό Κατάλογο ἐπισήμων ἀνδρῶν, 1700-1784, τοῦ Σεργίου Μακραίου τά Ὑπομνήματα Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, 1750-1800, τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου τόν βίο τοῦ Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, τό «Περί λογίων Γραικῶν» τοῦ Δημ. Προκοπίου, τόν βίο Μακαρίου Πατμίου τοῦ Ἀλεξάνδρου Τυρναβίτου, διάφορα ἐπίσημα βυζαντινά ἔγγραφα, περιλήψεις πατριαρχικῶν ἐγγράφων, 1538-1684, κ.α.).

Ἀπό τίς σπουδαιότερες δημοσιεύσεις τοῦ Κ. Σάθα εἶναι τά «Monumenta Historiae Hellenicae. Documents inedits relatifs a l'histoire de la Grece au moyen age» (ἐκδόθηκαν ὀχτώ τόμοι στό Παρίσι, 1880-1888). Σ' αὐτά τά «Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας», πού δίκαια χαρακτηρίστηκαν ὡς ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας, περιλαμβάνονται (στόν τέταρτο τόμο) οἱ νόμοι καί τά προνόμια διαφόρων ἐλληνικῶν κοινοτήτων ἀπό τόν δέκατο τρίτο ὡς τόν δέκατο ἕκτο αἰῶνα (Μεθώνης, Κορώνης, Ναυπλίου, Μονεμβασίας, Τήνου, Μυκόνου, Σκύρου, Σκιάθου, Ναυπάκτου, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Πάργας κλπ.). καί χάρτες διαφόρων μερῶν, πού χάραχτηκαν κατὰ τόν μεσαίωνα (ὁ μέγας χάρτης τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας κ.α.).

Ἄλλα ἔργα τοῦ Κ. Σάθα: «Ἑλληνικά Ἀνέκδοτα» (1867), «Νεοελληνική Φιλολογία, 1453-1821» (βραβεύτηκε καί ἐκδόθηκε τό 1868), «Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς. Ἱστορικόν δοκίμιον περί τῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ ἐπαναστάσεων τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, 1453-1821» (1869), «Νεοελληνικῆς Φιλολογίας Παράρτημα. Ἱστορία τοῦ ζητήματος τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης» (1870),

*Τό σπίτι τοῦ Κ. Σαθά
στό Γαλαξείδι
ἐπί τῆς ὁμωνύμου ὁδοῦ
Κων. Σάθα.*

*Ἡ προτομή τοῦ Κων. Σάθα στό Γαλαξείδι
πλησίον τῆς οἰκίας αὐτοῦ καί ἐπί τῆς ὁμωνύμου πλατείας.*

«Βιογραφικόν δοκίμιον περί τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, 1572-1594» (1870), «Κρητικόν θέατρον» (δύο τόμοι, 1879), «Ἑλληνες στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει καί ἀναγέννησις τῆς ἐλληνικῆς τακτικῆς» (1887) κ.α. Τό «Κρητικόν θέατρον» μεταφράστηκε στά γαλλικά ἀπό τόν ἐλληνιστή Ruel.

Ο Κ. Σάθας εἶχε ἐτοιμάσει τήν ἐκδοση καί διαφόρων ἔργων δραματικῶν ποιητῶν τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλάδας (ὅπως τοῦ Κρητικοῦ Ἀντωνίου Φόσκολου, προγόνου τοῦ διάσημου Ἰταλοέλληνα ποιητῆ). Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις τίμησε μέ διάφορους τρόπους τόν Κ. Σάθα -τό 1878 τοῦ ἀπένειμε τό χρυσό παράσημο *officier de l' instruction publique*.

Ὁ συγγραφέας τῆς «Τουρκοκρατούμενης Ἑλλάδας» ἀνάλωσε λοιπόν πενήντα χρόνια μελετώντας τά ἀρχεῖα καί τίς βιβλιοθήκες τῆς Δύσης -ἐνας ἀληθινός ἀνασκαφέας τῆς ἄγνωστης Ἱστορίας μας- καί τό ἔργο τοῦ τό θαύμασαν οἱ ξένοι σοφοί. Ἀπό πολλοὺς κατηγορήθηκε γιά κριτικὴ βιασύνη στήν ἀποτίμησι τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καί γιά ἐκδοτικὴ προχειρότητα. Χωρίς νά διεκδικοῦμε δάφνες ἱστορικοῦ ἢ κριτικοῦ τῆς Ἱστορίας, παρὰ μόνο μέ τήν ἀντίληψη τοῦ κοινοῦ ἀναγνώστη, ἡ διαπίστωσή μας εἶναι ὅτι μέ τό ἔργο τοῦ ὁ Κ. Σάθας κερδίζει τόν τίτλο τοῦ Μεγάλου Ἀναστηλωτῆ τῆς Ἱστορίας μας, κυρίως τῶν δύστυχων χρόνων ἀπὸ τὴν Ἄλωση ὡς τό '21, καθὼς ἀποδείχνει, μέ πλούσια καί προσεχτικὴ ἀναφορά τῶν πηγῶν, ἀλλὰ καί μέ ἀξιοθαύμαστη συνδετικὴ ἱκανότητα, ὅτι ποτέ ἡ Ἑλλάδα δέν ἔπαψε νά εἶναι Ἑλλάδα καί ὅτι οἱ Ἑλληνες ποτέ δέν ἔπαψαν νά διατηροῦν τὴν ἐθνικὴ τους συνείδηση, ἀκόμα καί ὅταν ὅλα ἔδειχναν ὅτι τά πάντα εἶχαν χαθεῖ.

Ὁ ἀναγνώστης αὐτοῦ τοῦ ἔργου, ἔτσι ὅπως κατορθώσαμε νά τό ἀποδώσουμε στή σημερινή του γλῶσσα, χωρισμένο σέ κεφάλαια καί χωρίς τίποτα νά παραλείπεται ἀπὸ τό πρωτότυπο (ἀντίθετα, μέ ἀρκετές διευκρινιστικὲς προσθήκες), πληροφορεῖται, ἴσως μέ κάποιαν ἐκπληξη, ὅτι οἱ ἐλληνικοὶ ἀγῶνες γιά τὴν ἐλευθερίαν ὑπῆρξαν ἀσταμάτητοι στά τετρακόσια χρόνια τῆς ὀθωμανικῆς δουλείας καί ὅτι ἡ Μεγάλῃ Ἐπανάστασι τοῦ 1821 δέν ἦταν ξαφνικὸ ξέσπασμα ἐνός σκλαβωμένου ἔθνους, ἀλλὰ ἡ κατάληξι συνεχῶν ἀγώνων, ὑποκινούμενων ἀπὸ τόν ἀσίγηστο πόθο τῶν Ἑλλήνων νά ξαναζήσουν ἐλεύθεροι.

Ἀπὸ τόν 3ο τόμο τῆς «Τουρκοκρατούμενης Ἑλλάδας» & Κ. Ι. ΤΣΑΟΥΣΗΣ

Ἐπιμέλεια Ι.Γ.Ρ

ΤΟ DNA ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ... ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

*Τίς ἐκπλήξεις τῆς γενετικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδας
ἀποκαλύπτει στό βιβλίο τοῦ ὁ Κωνσταντῖνος Τριανταφυλλίδης*

Πέρασαν 46.000- 59.000 χρόνια ἀπό τότε πού ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἐμφανίστηκε στόν ἐλλαδικό χῶρο, ὥστόσο, χάρη στίς ἀναλύσεις τοῦ DNA, ἔχουμε ἀκόμη πολλά νά μάθουμε γιά τήν ταυτότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ἐντυπωσιακά στοιχεῖα ἀποκαλύπτουν μέρα μέ τή μέρα οἱ γενετικές ἔρευνες στό Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιό Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) καί σέ ἄλλα εὐρωπαϊκά ἰδρύματα, συμπληρώνοντας τό πᾶζλ γιά τήν καταγωγή τῶν Ἑλλήνων. Τά πιό σύγχρονα ἐπιστημονικά στοιχεῖα γιά τή γενετική σύσταση τῶν σημερινῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδας παραθέτει στό βιβλίο του «Ἡ γενετική ἱστορία τῆς Ἑλλάδας - Τό DNA τῶν Ἑλλήνων» ὁ ὁμότιμος καθηγητής Γενετικῆς καί Γενετικῆς τοῦ Ἀνθρώπου, Κωνσταντῖνος Τριανταφυλλίδης, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀφιερῶσει πολλά χρόνια στή συγκεκριμένη ἔρευνα.

Ἀπό τά πιό ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα πού παρουσιάζει εἶναι ὅτι οἱ Ἕλληνες ὄχι μόνο δέν ἐπηρεάστηκαν γενετικά ἀπό ἄλλους λαούς, ἀλλά ἀντίθετα μετέδωσαν τό DNA τους καί στήν ὑπόλοιπη Εὐρώπη! Μάλιστα, τό ἐλληνικό γενετικό ὕλικό «μοιάζει» πολύ μέ αὐτό τῶν Ἰταλῶν, λιγότερο μέ τῶν Γάλλων καί μέ ἓνα ποσοστό τῶν Ἰσπανῶν, ὄχι ὅμως καί μέ τῶν Τούρκων, ὅπως θά περίμενε κανεῖς λόγω τῆς τουρκικῆς κατοχῆς.

Ἐντυπωσιακό εἶναι ὅτι τό DNA τῶν σύγχρονων Ἑλλήνων δείχνει καταγωγή ἀπό τή Νεολιθική ἐποχή καί ἄμεση συνέχεια μέ αὐτό τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, χωρίς νά ἔχει ὑποστῇ ἰδιαίτερες προσμείξεις καί, ἐπιπλέον, τό ἐνδεχόμενο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες νά εἶχαν φτάσει στήν... Ἀμερική αἰῶνες προτοῦ ὁ Κολόμβος φιλήσει τό χῶμα τῶν «Δυτικῶν Ἰνδιῶν» ἐξετάζεται σήμερα ὡς πολύ πιθανό ἀπό τούς ἐπιστήμονες.

Στό βιβλίο του, ἐκτός ἀπό τήν παράθεση δεδομένων, ὁ καταξιωμένος ἐπιστήμονας συγκρίνει τά χαρακτηριστικά των Ἑλλήνων

μέ αντίστοιχα στοιχεία λαών της Βαλκανικής, της Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. «Η DNA υπογραφή των Ελλήνων αντικατοπτρίζει, ακόμη και σήμερα, την εξάπλωση των αρχαίων Ελλήνων και αποδεικνύει τη συνέχεια των Ελλήνων στο χώρο και στο χρόνο», επισημαίνει στον «Άγγελιοφόρο της Κυριακής» ο κ. Τριανταφυλλίδης.

Οι εκπλήξεις της γενετικής

Οι νέες έρευνες, που βασίζονται στη μελέτη του ΊΝΑ και όχι στις αναλύσεις αίματος όπως παλιότερα, οδηγούν σε πιο έγκυρα συμπεράσματα και αναμένεται να δώσουν νέες πληροφορίες για τό γενετικό υλικό των Ελλήνων, εκτιμά ο κ. Τριανταφυλλίδης. «Τό γεγονός ότι απέχουμε γενετικά από τούς Σλάβους τό είχαμε διαπιστώσει και παλιότερα, μελετώντας τίς ομάδες αίματος. Πλέον έχουμε στοιχεία από 300.000 γονίδια και γενετικούς δείκτες για νά αποδείξουμε ότι δέν ισχύουν, για παράδειγμα, ισχυρισμοί όπως ότι οι Έλληνες έχουν αφρικανική καταγωγή, όπως είχαν υποστηρίξει έσφαλμένα, τελικά, οί Σκοπιανοί», υπογραμμίζει ο καθηγητής.

Προσθέτει ότι μέ ενδιαφέρον αναμένονται και τά αποτελέσματα μελλοντικών μελετών. «Οί Σουηδοί επιστήμονες μελέτησαν όστᾶ σε τάφους στη νότια Σουηδία και διαπίστωσαν ότι κάτοικοι τῶν Μυκηνηῶν είχαν φτάσει ἐκεῖ χιλιάδες χρόνια πρίν, μεταφέροντας όχι μόνο πολιτιστικά αγαθά, αλλά και πλοῖα, καθώς και τό γενετικό υλικό τους. Αυτό ξεφεύγει από όλα όσα ξέραμε ως τώρα», αναφέρει ο κ. Τριανταφυλλίδης.

Νέους δρόμους, σύμφωνα μέ τόν ἴδιο, για τή διάγνωση και θεραπεία πολλῶν ἀσθενειῶν, ἀνοίγουν ἡ ἀποκρυπτογράφηση τοῦ γενετικοῦ κώδικα και ἡ πρόσφατη ἀνακάλυψη ομάδας ἐρευνητῶν τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Οὐάσιγκτον τοῦ Σιάτλ, μέ ἐπικεφαλῆς τόν καθηγητή Γενετικῆς Γιάννη Σταματογιαννόπουλο. «Ἡ τελευταία ἀνακάλυψη ἀφορᾷ ἕνα δεύτερο γενετικό κώδικα μέσα στό DNA, πού περιέχει πρόσθετες πληροφορίες πού ἀλλάζουν τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο οἱ ἐπιστήμονες διαβάζουν τόν κανονικό κώδικα τοῦ DNA και ἐξηγοῦν τίς μεταλλάξεις του ἀπό ἀποψη ὑγείας. Σήμερα, ἡ πρόκληση εἶναι νά βροῦμε τίς ἐφαρμογές στήν Ἱατρική, ὥστε νά γίνεται μοριακή διάγνωση για χιλιάδες ἀσθένειες. Πρέπει ὅμως νά ὀριστοῦν μέ νόμο οἱ προδιαγραφές, όπως ισχύει διεθνῶς», καταλήγει ο κ. Τριανταφυλλίδης.

Στό βιβλίο του, παντρεύει τή Γενετική μέ τήν Ἱστορία, τήν

Ἀρχαιολογία, τή Γλωσσολογία, τήν Ἀνθρωπολογία, τήν Παλαιοντολογία καί τή Μυθολογία, δίνοντας ἐπιστημονικές ἀπαντήσεις σέ ἐρωτήματα γιά τήν ταυτότητα καί τήν καταγωγή τῶν σημερινῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδας. Τό βιβλίο θά παρουσιαστεῖ τό Σάββατο 25 Ἰανουαρίου, στίς 11.30, στήν Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν (Ἐθνικῆς Ἀμύνης 4), στή Θεσσαλονίκη.

Τό ἐλληνικό DNA μέσω Ἀξιοῦ καί Δούναβη

Ἐνα ἀπό τά βασικά συμπεράσματα τῶν πολυτῶν μελετῶν τοῦ γενετικοῦ ὕλικου των Ἑλλήνων εἶναι ὅτι οἱ Ἕλληνες μετέφεραν τόν πολιτισμό τους καί τό DNA τούς στή Δυτική Εὐρώπη, μέσω τῆς κοιλάδας τοῦ Ἀξιοῦ καί κατόπιν τοῦ Δούναβη. Ἡ μετακίνηση τῶν ἐποίκων ξεκίνησε δηλαδή ἀπό τίς περιοχές τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας καί τῆς Θεσσαλίας.

«Συγκρίνοντας τό DNA τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδας καί εἰδικότερα τῆς Πελοποννήσου, μέ τό DNA τῶν κατοίκων τῆς νότιας Ἰταλίας, διαπιστώνεται ὅτι σέ μεγάλο ποσοστό εἶναι ἴδιο. Ἡ γενετική συμβολή τῶν Ἑλλήνων στή γενετική σύσταση τῶν σημερινῶν κατοίκων τῆς Σικελίας καί τῆς Νότιας Ἰταλίας ἀνέρχεται στό 37, 3% καί 10%, ἀντίστοιχα. Εἶναι γνωστό ὅτι οἱ περιοχές τῆς Μεγάλης Ἑλλάδας, στή νότια Ἰταλία, ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπό ἐλληνικούς πληθυσμούς, ἀλλά τό πιο ἐντυπωσιακό εἶναι ὅτι τό γενετικό ἀποτύπωμα ἐξακολουθεῖ νά ἀποκαλύπτεται σήμερα, μετά ἀπό 2.500 χρόνια!», παρατηρεῖ ὁ κ. Τριανταφυλλίδης.

Ὅπως περιγράφει, οἱ ἐπιστήμονες δίνουν μεγάλη σημασία στό γεγονός ὅτι μετά ἀπό δεκάδες ἔρευνες δέν ἀνακαλύφθηκε μογγολική προέλευση στό DNA τῶν Ἑλλήνων. Ἐξηγεῖ ὅτι, παρά τήν τουρκική κατοχή στήν Ἑλλάδα, δέν ἀποδεικνύεται, ὅπως ἀναμενόταν, κάποια σχέση στό DNA τῶν δύο λαῶν. Τό ἐλληνικό DNA δέν ἔχει ἐπηρεαστεῖ οὔτε στό ἐλάχιστο, ἐνῶ τό ἴδιο δέν ἰσχύει, γιά παράδειγμα, γιά τούς σημερινούς Ἰσπανούς, οἱ ὁποῖοι σέ σημαντικό ποσοστό ἔχουν ἀραβική γενετική προέλευση.

Ἐκτός ἀπό τούς Τούρκους, καί οἱ Βούλγαροι, Σλάβοι τῆς ΠΓΔΜ καί Ἀλβανοί διαφέρουν στή γενετική τους σύσταση ἀπό τούς Ἕλληνες. Ἐπιπλέον, τά γενετικά δεδομένα ἀπορρίπτουν ὡς ἐσφαλμένα τή θεωρία τοῦ Φαλμεράνερ περί τῆς καταγωγῆς τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἀποδεικνύεται ὅτι ὁμαδοποιοῦνται γενετικά μέ εὐρωπαϊκούς λαούς.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΤΗΚΕ ΣΤΟΝ «ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ», 12- 01- 2014

ΤΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Γνωρίζουμε πάρα πολύ καλά το ανώτερο επίπεδό του Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἀπό αὐτόν πήραν ὅλοι οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου.

Σήμερα ὁμως οὔτε αὐτοὶ σέβονται τὴν Ἑλλάδα-μητέρα τοῦ Φωτός, οὔτε καὶ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες φαινόμαστε ἀντάξιοι των μεγάλων Προγόνων μας... Αὐτὴ εἶναι μίᾳ ἀπαράδεκτη κατάσταση, πού πρέπει νά ἀνατραπεῖ πρῶτα ἐδῶ, στό ἐσωτερικό της Ἑλλάδας, ἀποβάλλοντας τὴν μίζερη καὶ ἀνθελληνική οὐσιαστικῶς ἐξουσία καὶ πραγματοποιώντας ἓνα καινούργιο ξεκίνημα. Καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ τότε, γιὰ μιά ἀκόμη φορᾶ, θά καταπλήξουμε τόν σύμπαντα κόσμο καὶ θά ξαναγράψουμε Ἱστορία!

Ἕνας τομέας τοῦ Ἀρχαιοελληνικοῦ Πολιτισμικοῦ Θαύματος εἶναι καὶ οἱ ἄγνωστες ἀκόμα πῶς τίς ἔφτιαξαν οἱ Πρόγονοί μας τεχνολογίες. Ὅπως θαυμάζουμε τὰ ὑπόλοιπα στοιχεῖα τοῦ Πολιτισμοῦ τῶν Προγόνων μᾶς (Φιλοσοφία καὶ Ποίηση, Θέατρο καὶ Ἀρχιτεκτονική, Μουσική καὶ Ἐπιστήμη), ἔτσι καὶ ἡ ἀρχαία τεχνολογία κατέχει ἐπᾶξια μίᾳ θέση περίοπτη στό Πολιτισμικό μας Οἰκοδόμημα. Εἶναι ἀπορίας ἄξιον μάλιστα πῶς ἀκριβῶς ἔφτιαχναν οἱ Πρόγονοί μας πράγματα πού ἀκόμα καὶ σήμερα φαίνονται πολύ δύσκολα. Παρουσιάζω κάτωθι ὀρισμένα ἐξ αὐτῶν τῶν αἰώνιων ἐπιτευγμάτων τῶν Προγόνων μας.

Ὁ κοχλίας τοῦ Ἀρχιμήδη: Το ὑδραυλικό αὐτό ὄργανο εἶναι ἐπίσης γνωστό ὡς ἀτέρμων κοχλίας ἢ ὑδροβίδα. Ἐφευρέθηκε ἀπὸ τὸν Ἀρχιμήδη κατὰ τὴ διάρκεια του ταξιδιοῦ του στὴν Αἴγυπτο. Χρησίμευε στὴν ἀντλήση ὕδατος ἀπὸ ἓνα χαμηλὸ ἐπίπεδο σ' ἓνα ἄλλο ὑψηλότερο.

Οἱ χρήσεις του ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἕως σήμερα εἶναι πολλές: ἄρδευση ἀγροτικῶν καλλιεργείων, ἀπαλλαγὴ μεταλλείων ἀπὸ λιμνάζοντα ὕδατα, ἀντλήση ὑδάτων ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῶν πλοίων καὶ ἄλλες. Χρησιμοποιεῖται ἕως σήμερα σὲ πολλές χώρες, ἀναπτυγμένες ἢ μὴ, μέ πολλές μορφές καὶ ποικιλία χρήσεων.

Ἡ ἀντλία τοῦ Κτησίβιου: Ἡ ἀναρροφητική αὐτή καί πιεστική ἀντλία εἶναι μία ἀπό τίς σημαντικότερες ἐφευρέσεις τοῦ Κτησίβιου, ἐνός μηχανικοῦ τῆς Ἀλεξάνδρειας, που τόν ὀνόμασαν καί «πατέρα» τῆς Πνευματικῆς (δηλ. τῆς Ἀεροδυναμικῆς).

Μέσα σέ δύο κυλινδρικά δοχεῖα κινούνται δύο ἔμβολα μέ ἀντίθετη λειτουργία, ὅπου το ἓνα πιέζει καί το ἄλλο ἀπορροφά. Ἡ κίνηση τῶν ἐμβόλων δημιουργεῖ κενό ἀέρος καί ἀναρρόφηση νεροῦ, το ὁποῖο μέσω ἐνός σωλήνα μεταφέρεται ἔξω ἀπό το χώρο που εἶναι βυθισμένη ἡ ἀντλία. Το ὄργανο ὑπῆρξε ἀπό τά πίο διαδεδομένα καί χρησιμοποιήθηκε ἀπό πολλούς λαούς, χρησιμοποιεῖται δέ ἔως καί σήμερα μέ ποικίλες μορφές.

Ὑσπληξ: Ἡ ὑσπληξ ἀποτελεῖτο ἀπό δύο ὀριζόντια σχοινιά, πού ἦταν τεντωμένα μπροστά ἀπό τούς δρομεῖς στό ὕψος τῶν γονάτων καί τοῦ στήθους. Τά σχοινιά συγκρατοῦνταν στά ἄκρα τους ἀπό κατακόρυφους ξύλινους πασσάλους, τούς ἀγκῶνες, πού ἐμφυτεύονταν μέσα σέ ἀπλούς μηχανισμούς-προδρόμους τῶν ἐλατηρίων, ἀποτελούμενους ἀπό στριμμένα νεῦρα ζώων.

Οἱ μηχανισμοί αὐτοί τοποθετοῦντάν σέ λίθινες βάσεις. Οἱ ἀγκῶνες συγκρατοῦνταν ὀρθιοι, δεσμευόμενοι ἴσως μέ κρίκο σέ σταθερό κιονίσκο, πού βρισκόταν ἀπό πίσω τους. Ο ἀφέτης, πού στεκόταν πίσω ἀπό τούς δρομεῖς κρατώντας τά δύο σχοινιά χειρισμοῦ, ἔθετε σέ λειτουργία τό μηχανισμό. Μέ μίαν ἀπότομη κίνηση ἀπελευθέρωνε τούς προεντεταμένους ἀγκῶνες, οἱ ὁποῖοι ἔπεφταν ἀπότομα στό ἔδαφος συμπαρασύροντας ὅλο το ἐμπόδιο καί ἐπιτρέποντας τήν ἐκκίνηση στούς δρομεῖς.

Χωροβάτης: Ἐνα πολύ ἀξιόλογο ἀρχιτεκτονικό καί τοπογραφικό ὄργανο, πρόγονος τοῦ σημερινοῦ ἀλφαδιοῦ, πού χρησιμοποιεῖτο στή μέτρηση τῶν κλίσεων διαφόρων ἐπιφανειῶν, σέ τοπογραφικές σκοπεύσεις κ.α.

Χάλκινος πρίων: Μεγάλο χάλκινο πρίονι τοῦ 16ου-15ου π.Χ. αἱ. Ἀποτελοῦσε ἐργαλεῖο ξυλουργοῦ. Σύμφωνα μέ τή μυθολογία, ἐφευρέτης του ἦταν ὁ Τάλως, ἀνιψιός του Δαιδάλου, πού κατόπιν τόν σκότωσε ἀπ' τήν ζήλια τοῦ ὁ θεῖος τοῦ (φοβούμενος πώς θά τόν ξεπεράσει). Ἐμπνεύστηκε τήν κατασκευή του ἀπό το σαγόνι φιδιού ἢ ἀπό τή ραχοκοκαλιά ἐνός ψαριού.

Υπολογιστής τῶν Ἀντικυθέρων: Εἶναι ἓνας μηχανισμός που, μαζί μέ ἄλλα σημαντικά εὐρήματα, βρέθηκε στο ναυάγιο τῶν Ἀντικυθέρων. Ἀνεκλύστηκε το 1901 ἀπό σφουγγαράδες τῆς Σύμης.

Ο μηχανισμός αυτός ἔφερε συνολικά 30 διαφορετικά γρανάξια, κατασκευασμένα στο χέρι, τὰ οποία ἔμπαιναν σέ λειτουργία ἀπό ἓναν ἄξονα που βρισκόταν στο πλάι του μηχανισμού καί ἔδειχναν τίς κινήσεις του ἥλιου καί τῆς σελήνης στο Ζωδιακό κύκλο. Το ὄργανο αὐτό ἀποτελεῖ τήν πεμπτούσια τῆς παραδοσης στους μηχανισμούς μέ γρανάξια που ἀναπτύχθηκε κατά τήν ἑλληνιστική περίοδο.

Ἡλιακό ρολόι: Αὐτό στή μιά του ὄψη φέρει κατάλογο 36 τοποθεσιῶν στά ἑλληνικά καί στήν πίσω ὄψη ὑπάρχει ὁ γνώμων, οἱ μνημές καί γωνιόμετρο ἀριθμημένο ἀπό 0 ἕως 90 μοῖρες.

Ἀτμοτηλεβόλο τοῦ Ἀρχιμήδη: Ἦταν ἓνα πολεμικό ὄπλο πού ἐκτόξευε μπάλες βάρους ἐνός ταλάντου (περίπου 23 χλγμ.) σέ ἀπόσταση 6 σταδίων (περίπου 1.100 μ.)! Λειτουργοῦσε μέ τήν ἀτμοσυμπίεση.

Εἶναι τό πρῶτο παγκοσμίως ὄπλο πού λειτουργοῦσε μέ ἀτμό. Τό ἐφεῦρε ὁ Ἀρχιμήδης στή διάρκεια τῆς πολιορκίας τῶν Συρακουσῶν ἀπό τοὺς Ρωμαίους (213-211 π.Χ.). Μέ τό ὄπλο ἀσχολήθηκε ἀργότερα καί ὁ Λεονάρντο ντά Βίντσι, πού τό ὀνόμασε ἀρχιτρόνιτο (ἀπό τίς λέξεις Ἀρχιμήδης καί τρώννυμι) καί ἔκανε τὰ πρῶτα κατασκευαστικά σχέδια τοῦ ὄπλου.

Αἰολόσφαιρα τοῦ Ἡρώνα: Ο περιστροφικός ἀτμοστρόβιλος που ἐφεῦρε ὁ Ἡρώνας ἔμεινε γνωστός στήν ἱστορία ὡς Αἰολόσφαιρα ἢ Αἰόλου πύλη. Μέσω ἐνός βραστήρα τό νερό ἀτμοποιεῖται καί ὁ ἀτμός, μέσω δύο λυγισμένων σέ ὀρθή γωνία σωλήνων, καταλήγει σέ μιά σφαῖρα μέ εἰδικές βαλβίδες. Ἡ σφαῖρα αὐτή φέρει δύο ἀκροφύσια διαμετρικά τοποθετημένα καί λυγισμένα μέ τέτοιο τρόπο, πού ἡ πίεση του ἀτμοῦ, διαφεύγοντας μέσα ἀπ' αὐτά, κάνει τή σφαῖρα νά κινεῖται περιστροφικά.

Μινωικός πέλεκυς: Χάλκινος πέλεκυς μέ κερατόσχημες ἀπολήξεις ἀπό τήν περιοχή Καρφί τῆς Κρήτης (1100 π.Χ.). Το ἐργαλεῖο συγκρατεῖτο πάνω σε ξύλινο στελεό μέ τή βοήθεια δερμάτινων ἱμάντων. Χρησιμοποιεῖτο γιά τήν κοπή καί ἐπεξεργασία τῶν ξύλων. Ο λίθινος πέλεκυς ἦταν γνωστός ἤδη ἀπό τήν Παλαιολιθική περίοδο. Λειτουργοῦσε ὡς χρηστικό ἐργαλεῖο, ἀλλά καί ὡς φονικό ὄπλο...

Γιά τήν ἀντιγραφὴ ἀπό τό διαδίκτυο I.G.P.

ΑΠ' ΤΗ ΧΛΩΡΙΔΑ ΤΗΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

Τοῦ Γ.Ν. Κουτσοκλένη

ΕΥΚΑΛΥΠΤΟΣ

Τό δέντρο τοῦτο τό ὁποῖο ἔχει 300 εἶδη μπορεῖ νά τό δοῦμε καί σέ θάμνο, ἀλλά κυρίως τό βλέπουμε δέντρο πανύψηλο. Εἶναι μακρόβιο καί ἀναπτύσσεται γρήγορα. Τά περισσότερα εἶδη εἶναι ἰθαγενῆ της Αὐστραλίας, ἀπ' ὅπου καί διαδόθηκαν σ' ὅλο τόν κόσμο.

Οἱ ἀσχολούμενοι εἰδικά μέ τό δέντρο τοῦτο μᾶς λένε ὅτι αὐτό ἀνακαλύφθηκε στήν Τασμανία τό 1788 καί ὅτι στήν Εὐρώπη ἔφθασε στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα κι ἀκόμα ὅτι στήν Ἑλλάδα τό ἔφερε τό 1864 ὁ Ὀρφανίδης.

Σήμερα στήν Εὐρώπη ὑπάρχουν ἐκτεταμένα δάση, ἰδιαιτέρα σέ ἐδάφη ὑγρά καί ἐλώδη, τά ὁποῖα καί ἐξυγιαίνουν, ἀφοῦ τό κάθε δέντρο θέλει μεγάλες ποσότητες νεροῦ. Γιά τό λόγο αὐτό τό φυτεύουμε σέ ἐδάφη πού θέλουμε νά σταθεροποιήσουμε.

Ἡ ξυλεία τῆς εὐκαλύπτου χρησιμοποιεῖται μέ πολλούς τρόπους. Τό ξύλο τῆς εἶναι σκληρό, συμπαγές δέν σαπίζει καί διατηρεῖται ἀναλλοίωτο γιά μεγάλο χρονικό διάστημα καί στίς πιό ὑγρές περιοχές.

Μέ τίς ιδιότητες αὐτές πού ἔχει τό ξύλο τῆς εὐκαλύπτου εἶναι κατάλληλο γιά τήν οἰκοδομή, τήν ναυπηγική, τήν κατασκευή ἀμαξωμάτων, βαρελιῶν καί ὅλες αὐτές τίς χρήσεις τό δέντρο πού δίδει τό ξύλο πρέπει νά εἶναι πάνω ἀπό 20 χρόνων.

Συναγωνίζεται τό ξύλο τῆς δρυός καί τῆς καρυδιᾶς. Ἄν δέ βαφεῖ κατάλληλα μοιάζει μέ τό ξύλο τοῦ Μαονιοῦ.

Ἀκόμα χρησιμοποιεῖται ὡς πασσαλοπήγματα, γιά τηλεγραφικούς στύλους, γιά γεωργικά ἐργαλεῖα καί προπαντός γιά στρωτήρες σιδηροδρομικῶν γραμμῶν.

Τό ὕψος τῆς εὐκαλύπτου, ἑνός εἶδους, μπορεῖ νά φθάσει τά 140μ. καί μέ διάμετρο 10μ..

Εἶναι πολύ ὁμορφο καλωπιστικό φυτό. Ὑπάρχουν εἶδη τῶν ὁποίων ἡ φλούδα μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ στή βυρσοδεψία, σκηνοποιία καί χαρτοποιία.

Τά φύλλα τῆς εὐκαλύπτου καί ἰδιαιτέρά τα τρυφερά, περιέχουν

αἰθέριο ἔλαιο, τό εὐκαλυπτέλαιο, τό ὁποῖο χρησιμοποιεῖται σέ πολλές περιπτώσεις ὅπως στήν ἀρωματοποιία, τήν ζαχαροπλαστική, τή φαρμακευτική, τή σαπωνοποιία ἀλλά καί στήν παραγωγή ὀδοντόπαστας, μυκητοκτόνων, ἐντομοκτόνων ἀλλά καί στήν τεχνική του βαλσαμώματος.

Οἱ εὐκάλυπτοι πολλαπλασιάζονται μέ σπορά.

Καί μία συμβουλή. Ὅσοι ἔχουν ἀναπνευστικά προβλήματα καλό θά εἶναι νά ἔχουν στήν αὐλή τούς μία εὐκάλυπτο γιά νά καθαρίζει, νά φρεσκάρει τόν ἀέρα.

ΘΥΜΑΡΙ

Στήν εὐρύτερη περιοχή μᾶς φυτρώνει ἐκεῖνο τό ταπεινό, τό μή ἀπαιτητικό, ἀλλά τό πολύ πλούσιο σέ δῶρα πρὸς τόν ἄνθρωπο καί τή ... μέλισσα.

Πρόκειται γιά τό γνωστό μας θυμάρι. Ὁ «θύμος» ὅπως τόν θέλει ἡ βοτανική ἀνήκει στήν οἰκογένεια τῶν χειλανθῶν, πού περιλαμβάνει θάμνους καί δενδρύλλια.

Ἐδῶ στήν Ἑλλάδα δέν ξέρω, δέν ἔχω δεῖ τά δενδρύλλια, ἀλλά μόνον τό «θύμο» τόν Κεφαλωτόν, δηλαδή τό γνωστό μας θυμάρι.

Φυτρώνει παντοῦ καί ἀναπτύσσεται σέ ἄγονα ἐδάφη. Τά φύλλα του δέν εἶναι πράσινα, ἀλλά γκρι, ἐνῶ τά ἄνθη τοῦ εἶναι λευκά καί κάπου κάπου κοκκινωπά καί τά βλέπεις ὅπως τά στάχυα μαζί.

Τό θυμάρι μᾶς χρησιμεύει σάν προσάναμμα καί κυρίως ὡς ἀρωματικό φυτό πού χρησιμοποιεῖται στή φαρμακευτική στήν ἀρωματοποιία καί στή μαγειρική.

Τά αἰγοπρόβατα πού θά φᾶνε θυμάρι ἀποκτοῦν ἰδιαίτερο ἀρωματικό γάλα.

Ἀπό τό θυμάρι βγαίνει καί τό «θυμέλαιον» πολύ χρήσιμο στήν ἀρωματοποιία καί τή φαρμακευτική.

Καί κάτι γνωστό σέ ὅλους. Τό μέλι πού βγαίνει ἀπό τό θυμάρι ξεχωρίζει ἀπ' ὅλα τα ἄλλα γιά τά σάκχαρά του καί προπαντός γιά τό ἄρωμά του.

Ο ΚΕΔΡΟΣ

Ἡ οἰκογένεια κωνοφόρων περιλαμβάνει καί τόν πολύ γνωστό μας κέδρο, ὁ ὁποῖος σχεπάζει καί ὁμορφαίνει τίς νότιες πλαγιές τοῦ Παρνασσοῦ καί πού βοηθᾷ νά μοσχομυρίζει τό μοναστήρι μας τοῦ Προφήτη Ἡλία Παρνασσίδος.

Ὁ κέδρος φυτρώνει παντοῦ, ἀπό τῆ νότιο Ἀφρική, Ἱμαλαία, Βόρειο Εὐρώπη. Ξεχωριστός εἶναι αὐτός τοῦ Λιβάνου.

Στὴν Ἑλλάδα φυτρώνουν μερικά ἀπὸ τὰ πολλά εἶδη καὶ στὴν περιοχή μᾶς βλέπουμε κυρίως τὸν Ἀγιόκεδρο, φυτὸ καθαρὰ καλλωπιστικό, τὸ Μελόκεδρο καὶ τὴν Κεδρίτσα πού ξεχωρίζει γιὰ τὰ ἀσημί φύλλα της καὶ τὸ πολὺ ἄγριο καὶ σκληρὸ ξύλο 1.

Τὸ ξύλο τοῦ δέντρου τούτου εἶναι πολὺτιμο γιὰ τί μοσχοβολᾷ πάντα, χωρὶς ρόζους καὶ δέ σαπίζει ποτέ. Γι' αὐτὸ εἶναι κατάλληλο γιὰ ἔπιπλα καὶ οἰκοδομές. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὸ χρησιμοποιοῦσαν οἱ πλούσιοι γιὰ τὴν κατασκευὴ πολυτελῶν κατοικιῶν. Καὶ ἑκεῖνος πού εἶχε στό κατῶν τοῦ κρασοβάρελο ἀπὸ ξύλο κέδρου εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ καμαρώνει.

Ἐπειδὴ τὸ ξύλο τοῦ κέδρου δέ σαπίζει ποτέ, ὅταν βρίσκεται στισίδιες συνθήκες γιὰ τοῦτο εἶναι τὸ μόνο κατάλληλο γιὰ τὸ πάκτωμα τῶν πηγαδιῶν.

Ὁ κέδρος εἶναι ὁ βασιλιάς τοῦ φυτικοῦ βασιλείου κατὰ τὴν βίβλο, γι' αὐτὸ καὶ ἀπ' τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς ἀναφέρεται συχνότατα. Ἀκόμα ἦταν τὸ ἔμβλημα δυνάμεως, ὑπεροχῆς, μεγαλείου, ὑπερηφανείας, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐξήσεως καὶ τὴν ἀντοχῆς τοῦ δικαίου.

Ἦταν τὸ σύμβολο τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Δαυίδ.

Τὸ ξύλο τοῦ κέδρου χρησιμοποιήθηκε πολὺ γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομώντα.

Ἄν ἔχεις τὴν τύχη νὰ βρεθεῖς ἓνα καλοκαιριάτικο πρωινὸ μέσα στὸν κεδριά (δάσος κέδρου) καὶ ἀνοίξουν οἱ πνεύμονές σου γιὰ νὰ γεμίσουν ἀπὸ τὸ μυρωμένο ἀέρα, ἔ! Τότε δέν θά τὸ ξεχάσεις ποτέ!

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: 1 Ὑπάρχουν κέδρα ὅπως τὰ:

α. ΔΕΝΔΡΟΚΕΔΡΟ: φθάνουν τὰ 18 μ. ὕψος (Παρνωνα - Ροδόπη)

β. ΑΓΡΙΟΚΕΔΡΟ: 7 μ. ὕψος. Φυτρώνει σὲ πετρώδη καὶ ἄγονα ἐδάφη σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

γ. ΘΑΛΑΣΣΟΚΕΔΡΟ: μοιάζει μέ τὸ προηγούμενο, ἀλλὰ οἱ καρποὶ τοῦ εἶναι μεγαλύτεροι (κοντὰ στὴ θάλασσα).

δ. ΘΑΜΝΟΚΕΔΡΟ: γνωστὸ μόνο στὴ βόρεια Ἑλλάδα.

ΞΕΦΥΛΛΙΣΜΑ ΠΑΛΙΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ)

Τοῦ Ἀντώνη Βενέτη

Ἕνας γιατρός ἀπό τήν Ἀμφισσα

Τό δημοσίευμα ἀλλεῦσα ἀπό τήν ἐφημερίδα «Καρτερία» τῆς 6-9-1845 καί ἀναφέρεται σ' ἓναν γιατρό, τόν Ἰωάννη Γιαγιτζή, ἀπό τήν Ἀμφισσα, ὁ ὁποῖος ἄσκησε τό λειτούργημά του μέ ἀλτρουισμό καί ἀνιδιοτέλεια.

Τό ὄφος τοῦ Ἀμφισσέα συντάκτη μέ ἀρχικά Μ. Χ. Γ. εἶναι, κατά τό στυλ τῆς ἐποχῆς, στομφῶδες καί σχοινοτενές, γεμάτο ἐπαίνους γιά τόν ἀναφερόμενο γιατρό.

Ἀλλά ἄς παραθέσουμε ἐπὶ λέξει τό σχετικό κείμενο τῆς «Καρτερίας», πού βρίσκεται στήν Παπαχαραλάμπειο βιβλιοθήκη τῆς Ναυπάκτου.

Καρτερία, 6-9-1845 - Ἐξ Ἀμφισσης τήν 24 Αὐγούστου 1845

Πρόθυμοι πάντοτε νά πλέκωμεν στεφάνους, καί νά προσφέρωμεν διά τοῦ τύπου λιτόν φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς τιμίους καί ἐναρέτους, δέν ὀκνοῦμεν ἐπίσης καί σήμερον ὑψώνοντες τήν φωνήν μας πρὸς ἔπαινον τῆς ἀρετῆς, νά προσφέρωμεν ταυτοχρόνως τήν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας μας καί πρὸς τόν ἔντιμον τῶντι ἱατρόν καί συμπολίτην μας κ. Ἰωάννην Γιαγιτζήν. Ὁ νέος οὗτος, παρεκτός τοῦ ὅτι ἀνεδείχθη διά τῆς ἐμβριθοῦς περὶ τήν ἐπιστήμην μαθήσεώς του συντελεστικώτατος καί κοινωφελῆς ἐνταυτῷ εἰς ἔνδημα ἄλλοτε τῆς ἐπαρχίας νοσήματα, δέν παύει συγχρόνως ἐκάστοτε καί κατά πάσαν ἐποχὴν του νά δίδῃ ἀκραιφνῆ δείγματα ἐμπεύρου καί μεγάλης διαγνώσεως εἰς πολυμόρφους ἄλλας παρουσιαζομένας ἀσθενείας ἐκ τῶν ὁποίων πάντοτε ἀπηλλάχθη ἢ κοινωνία μᾶς διά μόνων των αὐστηρῶς καί μετὰ θερμῆς καταβαλλομένων προσπαθειῶν του.

Ἡ ἐπαρχεῖα μᾶς ὀφείλει πολὺ εἰς τὰς συμπαθείας τοῦ συμπατριώτου τῆς τούτου, καθόσον μάλιστα συνοδεύονται αὗται καί μέ τήν φυσικὴν ἐπιείκειαν καί τήν φιλανθρωπίαν, μόνον αἰσθήματα συ-

νιστώντα τόν ἱατρόν εὐνοοούμενον ἐν μέσω τῆς κοινωνίας. Οὐδέποτε νοσώσα ἐνδεής οἰκογένεια ἐπικαλουμένη τήν συνδρομήν του, ἀπέτυχε πρὸς τοῦτο. Ἡ ἰδέα τοῦ συμφέροντος, προσφιλῆς εἰς ἄλλους ἱατρούς μας, παρατηρήθη πάντοτε ὀλοτελῶς ξένη των εὐγενῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ οὐδόλως, ἀναλογιζομένου ἀπολαβὴν καὶ συμφέρον, προκειμένου νά φανῇ ὠφέλιμος εἰς τόν ἀσθενοῦντα. Πρὸς ὅλους ἐν γένει ἀκάματος, καί μέ τόν αὐτόν ζῆλον προστρέχων ἀκράτητος, εἷς τέ τόν πτωχόν καί τόν πλούσιον, δέν συναισθάνεται, εἰμή, τό πῶς νά συντελέσῃ ἀπλῶς εἰς τήν ἀνθρωπότητα μεμφόμενος ἐξ ἄλλου τὰς διαστολᾶς, καί βλελυττόμενος τὰς ἐξαιρέσεις.

Τοιοῦτος ὄθεν ὁ συμπολίτης μας κύριος Γιαγιτζής, καθίσταται ἀφ' ἑαυτοῦ καί κατὰ πάντα λόγον ἐπαίνων ἄξιος, ἀπολαμβάνων πλήρη τήν εὐαρέσκειαν τῶν συμπολιτῶν τοῦ πανδήμως σήμερον ἐκφραζομένων τό ὑπέρ αὐτοῦ αἶσθημά των, πρὸς πάγκοινον ἔνδειξιν του ὅτι ὅσον οἱ Ἀμφισσεῖς ἤξεύρουσι στηλιτεύοντες τήν κακίαν τοσοῦτον ἀφ' ἐτέρου αἰσθάνονται τὰ κοινωνοφελῇ, ἐξυμνοῦντες τήν ἀρετήν. [...]

M.X.Γ.

Καί γιά τήν ἀντιγραφὴν
Ἀντώνης Ν. Βενέτης
Μοναστηράκι Δωρίδος

ΞΟΥ ΚΟΤΕΣ ΠΟΥΛ - ΠΟΥΛ ΚΟΤΕΣ

Τοῦ Στέλιου Ντόμαλη

Αὐτοί δέν εἶναι πουλιά, ὄχι,
αὐτοί εἶναι κότες, εἶναι πετεινοί,
σκαλίζουν τά χώματα γιά κανένα
σκουλικάκι, γιά κανένα σπόρο,
κατσιάζουν μέσα στήν κοπριά καί
τήν τινάζουν μέ ἀγαλλίαση πάνω
στά φτερά τους, καί ὅταν γεννᾶν
κανένα αὐγό, ἔχουν γιορτή, ἀληθινό
πανηγύρι, φωνάζουν γιά νά
ἀκουστεῖ

τό χαρμόσυνο γεγονός, ὄχι, δέν
εἶναι πουλιά, εἶναι κότες εἶναι
κοκόρια, τρῶνε τά κόπρανα
τῶν ἀνθρώπων μέ βουλιμία
μέ ἀληθινή ἀγαλλίαση τσιμπᾶνε
μιὰ ροχάλα, μέ τά μικρά τους
κεφάλια δέν μποροῦν τίποτε ἄλλο
νά σκεφτοῦν ἀπό τό σκάλισμα
ἢ ἀναγκαιότητα τοῦς ἔχει

καθηλωμένους
στά χώματα καί εἶναι εὐτυχισμένοι
ποῦ εἶναι κατοικίδιοι, πίνουν
νερό καί κοιτᾶν ψηλά στόν
οὐρανό, μά φυσικά οἱ κότες

δέν εἶναι πουλιά, ἐδῶ καί
χιλιετηρίδες πάψαν νά ἔχουν
φτερά, καί ἂν τά ἔχουν ἔτσι
τά ἔχουν, γιατί ἡ κληρονομικότητα
ποῦ αὐτοί ξεχάσαν
δέν τοῦς ξεχνᾶ, ξοῦ κότες
πούλ-πούλ κότες καί πετοῦν
δυό μέτρα πάνω ἀπό τή γῆ
μέ τό μάτι στό σπόρο
ξοῦ κότες πούλ-πούλ,
ἐλάτε νά φᾶτε σπυρί σπυρί
τό καλαμπόκι, τό σκύβαλο,
τό πίτουρο, τσιμπᾶτε, κότες,
αὐτοί δέν εἶναι πουλιά, ὄχι,
αὐτοί εἶναι κότες, πουλιούνται
στό παζάρι, κότες ἀλανιάρες
ποῦ κάνουν καλή σουπα
γιατί ἔχουν φάει σκατά, ξοῦ
κότες, πούλ-πούλ κότες, κότες
χωριάτικες, σφιχτές ἀπό τα
πηδήματα καί ἀπό τό σκουλήκι
κοκόρια μέ γερά πλατάρια
μέ λειρί πορφυρό
ξοῦ κότες, πούλ-πούλ κότες.

ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1. Ἡ Ἑταιρεία μᾶς συμμετεῖχε σέ ὅλες τῆς ἐκδηλώσεις τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης:

Ἐκδηλώσεις τῶν χωριῶν Βουνιχώρας καί Ἀγίας Εὐθυμίας πού εἶχαν θέμα «τῇ συμπλήρωση 71 χρόνων ἀπό τήν πυρπόλησή τους ἀπό τά ἰταλικά στρατεύματα κατοχῆς». Ἐκεῖ παρέστη ὁ Πρόεδρος μας μέ μέλη τοῦ Δ.Σ. ὁ ὁποῖος καί κατέθεσε στεφάνι. Ὁμιλητῆς τῆς ἡμέρας στήν Ἀγία Εὐθυμία ἦταν ὁ Θεόφιλος Ἀγαπητός ὁ ὁποῖος εἶπε τά παρακάτω:

9 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1943

Σήμερα τό ἀνοιξιάτικο αὐτό ἀπόγευμα βρισκόμαστε ἐδῶ γιά νά ἀποδώσουμε φόρο τιμῆς στούς προγόνους μας, μέ ἀφορμή τήν ἀποφράδα, γιά τό χωριό μας, ἡμέρα, τῆς 9ης Ἀπριλίου 1943. Μέ συγκίνηση καί μέ βαθιά αἴσθηση χρέους πρὸς τοὺς μάρτυρες τοῦ χωριοῦ μας, θά προσπαθῶ μέσα ἀπό τίς ἐπόμενες ἀράδες νά περιγράψω, ὅσα συνέβησαν, στό χωριό μας, ἐκεῖνη τήν ἀποφράδα «Μαύρη Παρασκευή», ἀλλά καί καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς κατοχῆς. Γνωρίζω ὅτι δέν εἶναι δυνατόν αὐτά πού συνέβησαν νά περιγραφοῦν μέ εὐκρίνεια, σαφήνεια καί ζωντάνια στό στενὸ πλαίσιο μιᾶς ὀλιγόλεπτης ὁμιλίας, ἐβδομήντα ἓνα (71) χρόνια μετὰ καί ὑπὸ τελείως διαφορετικὲς συνθῆκες ζωῆς. Μέ τῇ συγκατάθεσή σας, θά ἀποτολμήσω αὐτό τό ἐγχείρημα καί μέ αἴσθημα σεβασμοῦ κι εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς προγόνους μας, οἱ ὁποῖοι βίωσαν τά τραγικά ἐκεῖνα γεγονότα. Ἴσως κάποιοι μεγαλύτεροι ἐξ ἡμῶν, ἔζησαν στήν τρυφερή παιδική τους ἡλικία τήν τραγικότητα τῆς ἀνθρώπινης βιαιότητος πού ἐνσαρκώθηκε στόν τόπο αὐτό ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ φασισμοῦ καί τοῦ ναζισμοῦ πού καταπάτησαν καί βίασαν ἀνθρώπινες ζωές καί ἀξίες.

Φέτος εἶναι ἡ πρώτη φορά πού τό ἐτήσιο μνημόσυνο - φόρος τιμῆς - ἀνάμνησης τῆς ἡμέρας αὐτῆς, δέν τελεῖται τήν Κυριακή πού προηγοῦνταν τῆς 9ης τοῦ Ἀπρίλη, ἀλλά τήν ἐπόμενη τοῦ Πάσχα, τήν ἐπομένη τῆς Ἀνάστασης τοῦ Θεανθρώπου, τῆς Λαμπρῆς, ὅπως ὀνομάσθηκε στό διάβα τῶν χρόνων τό Πάσχα τῶν Ἑλλήνων. Ἡ συ-

γκυρία τῆς ἡμέρας γίνεται περισσότερο συμβολική, καθὼς ἡ ἀποφράδα «Μαύρη Παρασκευή» τῆς Ἀγιαθymiᾶς τῆς 9ης Ἀπριλίου 1943, προσομοιάζει μέ τήν Μεγάλη Παρασκευή τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου, πού ζήσαμε τήν προηγούμενη Μεγαλοβδομάδα, καθὼς τήν ἡμέρα ἐκείνη ὁ τόπος αὐτός, ὑπέστη τά πάθη του, ἀπό τή βία τοῦ φασισμού μέ τήν ἰσοπέδωση τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων του. Στό τέλος ὅμως ὅπως ἦρθε ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, ὅπως ἦρθε ἡ ἀνάσταση τοῦ τόπου καί τοῦ λαοῦ μας, παρά τίς ὅποιες ἀντιξοότητες ὑπῆρχαν καί ὑπάρχουν. Ἡ φωτογραφία τῶν τραγικῶν ἐκείνων ἡμερῶν τῶν παιδιῶν τοῦ χωριοῦ μέ τά ξύλα, πού τιτλοφορεῖται «σταυρός τοῦ μαρτυρίου» εἶναι χαρακτηριστικός παραλληλισμός τῆς ὁμοιότητος, σέ συνάρτηση μέ τίς εἰκόνες τοῦ σήμερα.

Οἱ Ἀγιαθymiῶτες τίς ἅγιες αὐτές ἡμέρες, ἐπιστρέφουν στήν πατρίδα γῆ καί εἶναι εὐτυχής ἡ συγκυρία, προκειμένου οἱ νεότερες γενιές ἐνημερωθοῦν γιά τίς θυσίες τῶν προγόνων μας καί πιθανόν προβληματισθοῦν γιά τίς αἰτίες πού τίς δημιούργησαν. Ἡ ἐπανεμφάνιση τῶν ἀκραίων αὐτῶν ἰδεολογιῶν στήν πατρίδα μας, μέ ἀφορμή παρόμοιες οἰκονομικές καταστάσεις, ὅπως αὐτές τῆς Γερμανίας τοῦ μεσοπολέμου, μᾶς καταδεικνύει ὅτι οἱ νεότερες γενιές δέν διδαχθήκαμε ἀπό τά βιώματα τοῦ παρελθόντος. Τό ὑπέρτατο ἀγαθό της ἐλευθερίας, ποτέ καί γιά κανέναν λαό δέν ὑπῆρξε δεδομένο καί αὐτονόητο. Στήν ψεύτικη εὐημερία τῶν ἀγαθῶν, λησμονήσαμε ἀξίες καί ἰδανικά, δέ διδαχθήκαμε ὅσο ἔπρεπε οὔτε ἀπό τά πραγματικά γεγονότα πού συνέβησαν τότε, οὔτε ἀπό τίς μαρτυρικές στιγμές πού ἔζησαν οἱ πρόγονοί μας κατά τό Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οὔτε ἀπό τίς ἰδεολογίες πού τά μετουσίωσαν σέ πράξη.

Ἀπό τό 1933 στό τιμόνι τῆς ἡττημένης Γερμανίας τοῦ Α' Παγκόσμιου Πολέμου, βρίσκεται ἓνας δεκανέας, ὁ ὁποῖος ἀποτέλεσε τήν πιό ἀμφιλεγόμενη ἴσως προσωπικότητα τῆς παγκόσμιας σύγχρονης ἱστορίας. Ἡ Γερμανία ἔχει κληθεῖ μετά τήν ἥττα της νά καταβάλλει δυσβάστακτες ἀποζημιώσεις. Ἐχοντας ἐπενδύσει ὁ Χίτλερ στόν ἀντισημιτισμό καί στήν ξενοφοβία, ὁραματίζεται ἓνα χιλιόχρονο Ράιχ πού θά κυριεύσει καί θά ἐκπολιτίσει ὅλο τόν κόσμο. Ἐνα λαό διαλεγμένο μέ βάση τή φυλή καί τό αἷμα, στόν ὁποῖο οἱ ὑπόλοιποι λαοί εἶναι ὑποχρεωμένοι νά ἐκχωρήσουν «ζωτικό χῶρο» γιά νά ἀναπτυχθεῖ. Ὀνειρεύεται τήν ἀναβίωση τῆς Ἀγίας Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, τοῦ Γερμανικοῦ Ἔθνους ὡς συνεχιστῆς τοῦ Κάιζερ. Ἔτσι, ἀναίτια καί ἀπροσχημάτιστα, τό 1939, ξεκινᾷ ὁ Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Στό ἐγχείρημα αὐτό βρίσκει συμπαράστατή μία

ἄλλη σχιζοφρενῇ προσωπικότητα, ἕναν ἄλλο ἐκπρόσωπο τοῦ φασισμού, τό Μπενίτο Μουσολίνι, πού ὁραματίζεται ὅτι θά κάνει ἕνα ὑγιεινό περίπατο καί θά καταλάβει τήν Ἑλλάδα, πού ἡ γεωγραφική της θέση εἶναι πάντα στρατηγικῆς σημασίας, στά πλαίσια τῆς ἱμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς τῶν σχεδίων τοῦ Ἀξονα. Ὅμως στά βουνά τῆς Ἡπείρου, τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καί τῆς Ἀλβανίας, πού εἶχαν ἤδη προσαρτήσῃ οἱ Ἴταλοί, τό χειμῶνα 1940-1941 ὁ Ἀξονας γνώρισε τήν πρώτη ἥττα καί γλίτωσε τήν συντριβὴ καί τόν ἐξευτελισμό ἀπὸ τήν Ἑλληνική ψυχὴ, ἀναγκάζοντας τόν ἕτερο σύμμαχο τῆς φρίκης - Χίτλερ νά προστρέξει σέ βοήθεια καί τελικά νά καταληφθεῖ ἡ ἤδη ἐξαντλημένη Ἑλλάδα. Ἡ ἀλλαγὴ τῶν σχεδίων τῆς ἐπέλασης τοῦ Χίτλερ καί τῶν ναζιστικῶν στρατευμάτων καί ἡ ἀναγκαστικὴ τροποποίησιν αὐτῶν γιὰ κατάληψη τῆς Ἑλλάδας, πού πρώτη σήκωσε κεφάλι καί ἀντιστάθηκε μέ ἀπρόσμενη ἐπιτυχία στὰ ἀνίκητα μέχρι τότε στρατεύματα τοῦ Ἀξονα, εἶχε ὡς συνέπεια τήν ἐτεροχρονισμένη μετάβαση τῶν Γερμανῶν στὴν ἀπέραντη ρωσικὴ στέπα καί ὁ ἐκτός σχεδίων ρωσικός χειμῶνας ἀποδείχθηκε ὁ σημαντικότερος σύμμαχος τοῦ Σοβιετικοῦ στρατοῦ στὴν ἀλλαγὴ ροῆς τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου καί τήν πτώση τοῦ Χιτλερικοῦ δημοσυργήματος μέ ἐπικράτηση τῶν Συμμαχικῶν Δυνάμεων. Μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὰ ναζιστικὰ στρατεύματα, ἡ Ἑλλάδα διαιρέθηκε σέ τρεῖς ζῶνες, τὴν Γερμανικὴ, τὴν Ἰταλικὴ καί τὴ Βουλγάρικη. Ἡ περιοχὴ μᾶς ὑπῆχθη στὴν Ἰταλικὴ ζώνη.

Ἡ Ἀγιαθυμιὰ κι Ἀγιαθυμιῶτες, πάντα παρόντες στοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Οἱ ἄνδρες πού εἶδαν τό φῶς τῆς ἡμέρας σ' αὐτό τό σκληρὸ τοπίο, ἦταν πάντα παρόντες σέ ὅλους τοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους, ἀπέναντι στοὺς δυνάστες του. Πλῆθος νέων ἄφησαν τὴν τελευταία τοὺς πνοὴ στά πεδία τῶν μαχῶν καί τὰ ὀνόματά τοὺς κοσμοῦν τὸν μακρὸν κατάλογο τῶν ἐνδόξων ἀντρῶν τοῦ τόπου αὐτοῦ. Δυστυχῶς καί πάλι νέες ἐγγράφες γράφονται στὸν κατάλογο μέ τὰ βλαστάρια τῆς πού ἔδωσαν τὴν ζωὴ γιὰ τὴ λευτεριά τῆς πατρίδας, σ' αὐτόν τό παράλογο πόλεμο. Ἐξί (6) νέοι δὲν ξαναγύρισαν ποτέ στὴν Ἀγιαθυμιὰ, ἀπὸ τὰ βουνά τῆς Πίνδου (τρεῖς (3) ἄφησαν τὴν τελευταία τοὺς πνοὴ στά βουνά τῆς Πίνδου καί τρεῖς (3) ὑποκύπτουν ἀργότερα συνεπεία τοῦ σοβαροῦ τραυματισμοῦ τοὺς).

Τὴν μαύρη ἐκείνη χρονικὴ περίοδο, ἡ γεωγραφικὴ θέση πού εἶναι φωλιασμένη ἡ Ἀγιαθυμιὰ, ἐπαιξε ἄσχημο παιχνίδι στὴ μοίρα τῶν ἀνθρώπων τῆς. Ὁ τόπος αὐτός εἶτε ὡς Μυωνία, εἶτε ὡς Μυανία,

εἴτε ὡς Μυνιά, εἴτε ὡς Ἀγία Εὐθυμία, κατοικεῖται συνεχῶς καί χωρίς διακοπὴ ἀπὸ τοὺς μηχαναῖκούς χρόνους, ὅπως δείχνουν πρόσφατα στοιχεῖα, ὅχι γιατί εἶναι παραγωγικός, ἀλλὰ γιατί βρίσκεται ἐπάνω στοῦ μοναδικό δια ξηρᾶς δρόμο ἐπικοινωνίας μεταξύ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἑλλάδας. Νότια βρίσκεται ἡ ἀπροσπέλαστη διὰ ξηρᾶς ἀκτογραμμῇ τοῦ Κορινθιακοῦ Κόλπου (μόλις πρὶν μερικά χρόνια οἱ σύγχρονες μηχανές κατόρθωσαν νὰ ἀνοίξουν παραθαλάσσιο δρόμο), ἐνῶ βόρεια - βορειοδυτικά ξεκινᾷ νὰ ὀρθώνεται ὁ ἀδιαπέραστος ὄρεινός ὄγκος τῆς Πίνδου. Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἀπὸ ἐδῶ πέραναγε ἡ μοναδική ὁδική ἀρτηρία, πού εἶχε κατασκευασθεῖ στοῦ μεσοπόλεμο καὶ ἀντικατέστησε παλαιότερα μονοπάτια, πού ἔνωνε τὴ Δυτικὴ Στερεὰ καὶ κατ' ἐπέκταση καὶ τὴν Ἥπειρο μέ τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας, ἀπ' ὅπου διοικοῦσαν οἱ ναζὶ τῆς κατακτημένη Ἑλλάδα. Οἱ Γερμανοὶ μέ τοὺς συμμάχους Ἰταλοὺς ἔλεγχαν μόνο τα ἀστικά κέντρα καθὼς ἀδυνατοῦσαν νὰ καταλάβουν μέ στρατεύματα ὅλη τὴν Ἑλλάδα, χώρα κυρίως ὄρεινῇ. Γι' αὐτό ἔπρεπε νὰ κρατοῦν ἀνοικτούς τοὺς ὁδικούς ἄξονες ἐπικοινωνίας μεταξύ αὐτῶν. Αὐτό τό ἐπιτύγχαναν μέ ἐκκαθαριστικές ἐπιχειρήσεις καὶ βομβαρδισμούς. Ἀκριβῶς τὴν ἴδια μέρα μέ τὴ σημερινή, τὴ Δευτέρα τοῦ Πάσχα 21 Ἀπριλίου 1941, ἡ Ἀγιαθυμιά δέχονταν βομβαρδισμό ἀπὸ ἀεροπλάνα τῶν κατακτητῶν, λίγες μέρες πρὶν τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν στὴν Ἀθήνα. Μεταξύ των βομβῶν πού ἔπεσαν ἐντὸς καὶ στά πέριξ τοῦ χωριοῦ, μία βόμβα διατρύπησε τό δυτικὸ κλίτος τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωριοῦ μας, τῆς Παναγίας. Διατρυπήθηκε ἡ τσιμεντένια σκεπὴ καὶ τὰ σίδερα αὐτῆς δημιούργησαν κοίλωμα διαστάσεων ἐνός τετραγωνικοῦ μέτρου. Τὰ θραύσματα τῆς βόμβας πού ἐξερράγη διασκορπίστηκαν πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, ἀκούσθηκε ἓνας ἐκκωφαντικός θόρυβος καὶ εὐτυχῶς τό μόνο πού συνέβη ἦταν νὰ κατατρομάξουν οἱ εὐρισκόμενοι στοῦ ναό. Ὁ ναός ἦταν γεμάτος ἀπὸ χωριανούς καὶ ἐκατό περίπου στρατιῶτες πού ἐπέστρεφαν ἀπὸ τό Ἀλβανικὸ μέτωπο στοῦ δρόμο πρὸς τὶς ἰδιαίτερες πατρίδες του. Ὡς ἐκ θαύματος πέραν τῶν ὕλικῶν ζημιῶν δέν ὑπῆρξε κανένας νεκρός ἢ τραυματίας.

Οἱ μέθοδοι τῶν ναζὶ, ἡ καταπίεση, ἡ μαύρῃ ἀγορά, ἡ πείνα, ἡ ἐξαθλίωση καὶ γενικά ἡ κατάλυση τῶν ἀξιῶν καὶ τοῦ ἀλληλοσεβασμοῦ πού χαρακτηρίζουν τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων, ὥθοῦν τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ στὴν ἀντίσταση. Τό Σεπτέμβρι τοῦ 1941 ἱδρύεται τὸ Ε.Α.Μ καὶ τὴν ἐπόμενη ἀνοιξὴ ἐμφανίζεται στὰ βουνὰ τῆς Ρούμελης ἡ στρατιωτικὴ ὀργάνωση αὐτοῦ ὁ Ε.Λ.Α.Σ. μέ τὸν Ἄρη Βελου-

χιώτη, ἐνῶ στή Δυτική Ἑλλάδα τῇ ἴδια περίπου χρονική περίοδο ιδρύεται ὁ Ε.Δ.Ε.Σ. μέ τήν στρατιωτική ὀργάνωση τοῦ Ε.Ο.Ε.Α. μέ τό Ναπολέοντα Ζέρβα. Πλήθος ὀργανώσεων καί ἔνοπλων ὁμάδων ιδρύονται σέ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας, ἐνῶ στήν περιοχή μᾶς ἐμφανίζεται τό 5/42 ὑπό τόν Δημήτριο Ψαρρό ὡς ἔνοπλη ὀργάνωση τοῦ Ε.Κ.Κ.Α.. Ὁ ἔνοπλος ἀγώνας τῶν Ἑλλήνων ἐνάντια στούς κατακτητές εἶχε ξεκινήσει.

Τήν Τετάρτη 7ῃ Ἀπριλίου τοῦ 1943 μία ὁμάδα 130 περίπου ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛ.ΑΣ. μέ ἐπικεφαλῆς τούς Νικηφόρο, Διαμαντή καί Θησέα ἀφίχθηκε στό χωριό μᾶς προερχόμενη ἀπό τό Σερνικάκι. Ἐτυχε θερμῆς ὑποδοχῆς ἀπό τούς κατοίκους τοῦ χωριοῦ μας, διακήρυξε στούς συγχωριανούς μᾶς τούς λόγους γιά τούς ὁποίους βγήκε ὁ ΕΛ.ΑΣ. στόν ἔνοπλο ἀγώνα καί ζητήθηκε ἡ παράδοση τοῦ ὀπλισμοῦ πού εἶχαν οἱ Ἀγιαθυμιῶτες στήν κατοχή τους. Τά ὄπλα συγκεντρώθηκαν στό Κοινοτικό Κατάστημα. Οἱ ἀντάρτες διανυκτέρευσαν στό χωριό καί ἐγκατέστησαν δύο φυλάκια στίς ἐξόδους ἀνατολικά καί δυτικά.

«Ἡ μέρα ξημέρωσε κατασκότεινη. Φυσοῦσε ἓνας παγωμένος ἀέρας καί μαῦρες ἀντάρες ἀνακατεῦνταν ὀλοῦθε ἄγρια, κουβάρια - κουβάρια. Κατάπιναν τά σπίτια τοῦ χωριοῦ, τά ὑγρά δένδρα. Στιγμές - στιγμές δέν ἔβλεπες οὔτε δέκα μέτρα μπροστά σου. Ἡ ἀντάρτα ἔπεφτε, σηκώνονταν, πάλι ξαναπέφτε, σά νά χυμοῦσαν ἀπάνω μας κάποιοι θυμοί, ἀνήμποροι ὥστόσο στό βάθος». Ἐτσι περιγράφει γλαφυρά ὁ Νικηφόρος, ἐκ τῶν ἐπικεφαλῆς τήν ἀνταρτικῆς ὁμάδας, στό τρίτομο βιβλίο του, τό ξημέρωμα τῆς 8ῆς Ἀπριλίου στήν Ἀγιαθυμιά. Τό δυτικό φυλάκιο εἰδοποίησε ὅτι στήν στροφή πρὶν τῇ Βουνιχώρᾳ, σέ ἀπόσταση 10 χιλιομέτρων περίπου ἀπό τό φυλάκιο, φάνηκε φάλαγγα εἴκοσι (20) περίπου αὐτοκινήτων, ὅλα φορτηγά. Ἡ εἰκόνα ἦταν ὅμως θολή λόγω τῆς ομίχλης πού ἐπικρατοῦσε. Ἀκολούθησε συναγερμός. Οἱ ἀντάρτες αἰφνιδιασμένοι καί ἀναστατωμένοι ἀκροβολίστηκαν στά ἀμπέλια, πού ὑπῆρχαν τά χρόνια ἐκεῖνα, στήν ἐξοδο τοῦ χωριοῦ ἀπό τό Νεκροταφεῖο ὡς τά Λαχίδια. Ἐμφανίσθηκε μία ταχυδρομική φάλαγγα εἴκοσι (20) ἰταλικῶν αὐτοκινήτων (Courieta) πού εἶχε ξεκινήσει ἀπό τά Γιάννινα μέ προορισμό τήν Ἀθήνα. Ἡ ἐνέδρα ἀρχικά ἀπέτυχε, καθὼς ὁ πρῶτος ἀντάρτης ἀπό τό χώρο τοῦ πρόχειρου φυλακίου πυροβόλησε εὐθύς ἀμέσως μόλις ἐμφανίσθηκε τό πρῶτο ὄχημα, ἐνῶ ὁ σχεδιασμός ἦταν νά εἰσέλθει ὅλη ἡ φάλαγγα ἐντός του χώρου τῆς ἐνέδρας πού εἶχαν ἀκροβολισθεῖ οἱ ἀντάρτες καί μετά ἐφόσον τό ἐπι-

τρέφουν οἱ συνθῆκες νά ἀρχίσει ἡ ἐπίθεση. Οἱ ἀντάρτες ἀρχικά ἀπεχώρησαν ἀλλά ἐπανῆλθαν σέ μάχη ἡ ὁποία εἶχε ἐπιτυχῇ κατάληξη γιά τοὺς ἀντάρτες, μέ συνέπεια τὴν ἐπὶ τόπου καταστροφή ἢ ἀκινητοποιήση τῶν δεκαεπτᾶ (17) ἀπὸ τὰ εἴκοσι (20) φορτηγά. Ἐνα (1) ἀκόμα φορτηγὸ ἀκινητοποιήθηκε λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ ἐδῶ πού βρισκόμαστε σήμερα, ἐνῶ δύο (2) διέφυγαν καὶ ἔφθασαν στὴν Ἀμφισσα, ὅπου εἰδοποίησαν γιά τὸ συμβάν τὸ ἰταλικὸ φρουραρχεῖο. Οἱ ἀντάρτες μετὰ τὸ τέλος τῆς μάχης ἀφοῦ πῆραν ὅτι χρήσιμο βρῆκαν στὰ φορτηγά, τὰ ἔκαψαν ὅλα καὶ διέφυγαν πρὸς τὴν Τρύπ'. Στὴν Τρυπ' βρῆκαν Ἀγιαθυμιῶτες τσοπάνηδες, οἱ ὁποῖοι τοὺς προσέφεραν τροφή καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νύχτας ἀφοῦ πέ-
 ρασαν ἀπὸ τὸ χωριὸ διέφυγαν ἀρχικά στό Σερνικάκι καὶ κατόπιν στό Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία στὸν Παρνασσό. Ἀπὸ τὴν πλευρά τῶν ἀνταρτῶν δέν ὑπῆρχε καμία ἀνθρώπινη ἀπώλεια, ἐνῶ ἀπὸ τὴν πλευρά τῶν Ἰταλῶν ὑπῆρξε σημαντικὸς ἀλλὰ ἄγνωστος ἀριθμὸς νεκρῶν καὶ τραυματιῶν ἐνῶ οἱ ἀντάρτες πῆραν μαζί τους καὶ Ἰταλοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους ἄφησαν ἐλεύθερους μετὰ ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες. Ἐπίσης στὰ ὄχηματα ἐπέβαιναν πενήντα (50) περίπου Ἑλληνες, κυρίως γυναῖκες, οἱ περισσότεροὶ τῶν ὁποίων ἀκολούθησαν τοὺς ἀντάρτες. Αὕτῃ ἦταν ἡ «Μάχη τῆς Ἀγιαθυμιᾶς» ὅπως ὀνομάσθηκε.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς μάχης, οἱ Ἀγιαθυμιῶτες διαισθανόμενοι τὰ τραγικὰ μελλούμενα καὶ φυσικὰ ξαφνιασμένοι, ἄρχισαν τὸν ἀγῶνα τῆς διάσωσης ὅτι καὶ ὅσων μποροῦσαν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά τους. Στό μυαλό ὅλων ἦρθε ἡ πρό μερικῶν μηνῶν τύχη τοῦ Προσηλίου (Σεγδίτσας) καὶ τῶν κατοίκων της, πού εἶχαν πληρώσει ἀκριβὰ τα ἀντίποινα γιά τὴ συντριβὴ πού ἔπαθε ἰταλικὴ μονάδα στὴ Ρεκά, στό πρῶτο χτύπημα τῶν ἀνταρτῶν ἐνάντια στὸν κατακτητὴ. Ὅμως παρόλο πού ἦταν ἀνθρώπινο καὶ λογικὸ ὁ καθένας νά ἀσχοληθεῖ μέ τὴ διάσωσή του, ἡ μεγαλοψυχία τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου αὐτοῦ, φάνηκε στό πρόσωπο τῆς Χρυσῆς Τριανταφύλλου καὶ τῆς Ἀγγελικῆς Παπαϊωάννου, πού μετέφεραν στό σπίτι τῆς δεύτερης ἕναν Ἰταλὸ Ἀξιωματικὸ πού ὀνομάζονταν Αἰμίλιος, τὸν ὁποῖο περιέθαλψαν μέχρι νά μεταφερθεῖ ἀργότερα ἀπὸ συμπατριῶτες του, στό Νοσοκομεῖο τῆς Ἀμφισσας. Εἶναι πιθανὸ νά ὑπῆρξαν καὶ ἄλλα τέτοια συμβάντα ἀνθρωπισμοῦ, ὅμως αὐτὸ ἔγινε γνωστὸ καὶ τὸ μνημονεύουμε, καθὼς ἡ πράξη τῶν δύο αὐτῶν γυναικῶν θά ἀποδειχθεῖ σωτήρια γι' αὐτὰ πού θά ἀκολουθήσουν.

Μετὰ τὴν διαφυγὴ τῶν δύο ἰταλικῶν ὀχημάτων καὶ τὴν εἰδοποί-

ηση τοῦ φρουραρχείου τους στήν Ἀμφισσα, ἐμφανίσθηκαν ἀναγνωριστικά ἀεροπλάνα, τά ὁποῖα πέταξαν καί κάποιες βόμβες χωρίς νά στοχεύσουν κάτι σημαντικό. Τίς ἀπογευματινές ὥρες ἔκανε τήν ἐμφάνισή του τμήμα τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ προερχόμενο ἀπό τό Λιδορίκι. Ἀρχικά οἱ Ἰταλοί στρατιῶτες διάβηκαν τό σημεῖο τοῦ δρόμου ὅπου ἔγινε ἡ μάχη καί καίγονταν τά ἰταλικά φορτηγά καί κατόπιν εἰσῆλθαν στό χωριό. Στό Κοινοτικό Κατάστημα ἀντίκρισαν τήν Ἑλληνική Σημαία πού εἶχαν ὑψώσει τήν προηγούμενη βραδιά οἱ ἀντάρτες καί στόν πανικό τῆς μάχης τήν ἄφησαν ἐκεῖ νά κυματίζει μαζί μέ τά ὅπλα πού παρέδωσαν οἱ χωριανοί μας, τά ὁποῖα βρῆκαν, ἀφοῦ ἔσπασαν τήν πόρτα τοῦ καταστήματος, τό ὁποῖο ἀκολούθως πυρπόλησαν.

Τά χειρότερα πού θά ἀκολουθήσουν ἀπό τήν ἰταλική φασιστική μπότα, ἄρχισαν μέ τήν ἐπὶ τόπου δολοφονία τοῦ Δημητρίου Νίκ. Λύτρα καί τοῦ Γεωργίου Ἰωάν. Πατάκα, πού συνάντησαν στό χωριό. Περισυνέλεξαν τούς Ἰταλούς τραυματίες καί νεκρούς καί ἀναχώρησαν στήν Ἀμφισσα.

Τήν νύχτα πού ἀκολούθησε ἓνα πέπλο φόβου τύλιξε τήν ἀτμόσφαιρα καθὼς οἱ Ἀγιαθυμιῶτες ὅπως προαναφέρω κατάλαβαν τί θά ἐπακολουθοῦσε. Οἱ ἄνδρες τοῦ χωριοῦ, οἱ ὁποῖοι εἶναι αὐτοί πού πληρώνουν συνήθως τά ἀντίποινα, ἀφοῦ ἀπομάκρυναν ἢ ἔκρυσαν ὅτι μποροῦσαν ἀπό τό βίός τους, ἔφυγαν γιά νά κρυφτοῦν ὅπου μποροῦσαν, ἐνῶ τά γυναικόπαιδα προσπάθησαν μέχρι τελευταία στιγμή γιά τή διάσωση τῶν λιγοστῶν ἀγαθῶν τους.

Ἡ «Μαύρη» Παρασκευή 9ῃ Ἀπριλίου δέν ἄργησε νά ξημερώσει. Πρὸς τίς μεσημβρινές ὥρες ἰταλικές μονάδες προερχόμενες ἀπό τήν Ἀμφισσα καί κύκλωσαν τό χωριό. Συνέλαβαν ἀρχικά περίπου διακόσιους (200) ἡλικιωμένους καί γυναικόπαιδα καί τούς συγκέντρωσαν στά Κάτω Ἀλώνια, περίπου ἐδῶ πού βρισκόμαστε.

Τήν ἴδια χρονική στιγμή, τά σπίτια τοῦ χωριοῦ ἓνα μετὰ τό ἄλλο ἔγιναν παρανάλωμα τοῦ πυρός ἀπό τούς Ἰταλούς. Ἀρχικά ἄρπαζαν φωτιά τά ξύλινα πατώματα, τά πορτοπαράθυρα, τά ξύλινα πρέκια, τά ἐπιπλα κ.ο.κ., ἀκολουθοῦσε ἡ σκεπή καί ὅλες οἱ στηριζόμενες ἀπό ξύλα πέτρες μέ τά κεραμίδια, τά ὁποῖα κατέρρεαν στό ἐσωτερικό δημιουργώντας ἓνα καιόμενο σωρό, στό μέσον τεσσάρων μαυρισμένων ντουβαριῶν. Μέ τήν ὀλοκλήρωση τοῦ φρικαλέου αὐτοῦ ἔργου ἡ Ἀγιαθυμιά μετατράπηκε βίαια σέ ἓνα μαῦρο σωρό ἀπό ἀποκαῖδια καί ἐρείπια. Ἀκόμα καί σήμερα τά καμένα διάσπαρτα σπίτια μαρτυροῦν τήν διαπραχθεῖσα τραγωδία. Ὅποια σπίτια γλί-

τωσαν ἀπό τήν πυρπόληση τῶν Ἰταλῶν φασιστῶν, τὰ ἀπέκαψαν τόν ἐπόμενο Μάρτη οἱ Γερμανοί ναζί. Τά στατιστικά στοιχεῖα τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Πρόνοιας, μετὰ τό τέλος τοῦ πολέμου (τό 1946) γιά τήν Ἁγία Εὐθυμία ἀναγράφουν ὅτι ἐπὶ συνόλου 423 κατοικιῶν, οἱ 365 καταστράφηκαν ὁλοσχερῶς καί οἱ 20 μερικῶς.

Οἱ συγκεντρωμένοι ὁμηροὶ ἔβλεπαν δίπλα τους νά καίγεται ὅλο του τό μέχρι τότε φτωχικό βίος τους, χωρίς νά μποροῦν νά κάνουν τό παραμικρό. Φυσικά το μένος τῆς ἀντεκδίκησης καί νοστοροπίας, δέν θά σταματοῦσε στήν καταστροφή τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν τους, οὔτε θά ἐξευμενίζονταν μέ τήν καταρράκωση τῆς ψυχῆς τους. Ὅπως ἀπαιτοῦσε ἡ φασιστική διαπαιδαγώγησή τους, ἀκολούθησε ἡ ἀφαίρεση ἀνθρωπίνων ζωῶν ἀρχικά μέ τήν ψυχρῶ δολοφονία τοῦ Ἀσημάκη Γ. Λαλλά, μπροστά στά μάτια τῆς γυναίκας του, τοῦ μόλις δύο ἐτῶν ἀγοριοῦ του καί τῶν ὁμήρων συγχωριανῶν του καί τήν ἐπιτόπου ἐκτέλεση τοῦ γέροντα Γεωργίου Εὐθ. Τζαβάρα, πού τόλμησε νά σχολιάσει στήν φρικαλεότητα αὐτή. Ἀκολούθησαν οἱ ἐπιτόπου δολοφονίες τῶν Πέτρου Νίκ.Μπαμπαγενέ καί τοῦ Ἰωάννη Εὐθ. Ντούρου, πού ἀτυχῶς βρέθηκαν ἐντός του χωριοῦ. Ἐπίσης ὁ Ἡλίας Εὐθ. Ντοῦρος στό ἀντικρυσμα τῆς καμμένης οἰκείας του, ἔπαθε βαρὺ ἐγκεφαλικό καί ἀργότερα ἐξέπνευσε σέ μιά σπηλιά πού τόν εἶχαν μεταφέρει.

Ἀπόλυτος φονικός σχεδιασμός, ἀπόλυτη τυφλή ἐκδικητική μανία, ἀπόλυτη διάθεση ἐξόντωσης, ἀπόλυτη λεηλασία, ἀπόλυτη ἀνομία, ἀπόλυτη καταστροφή, ἀπόλυτη δίψα γιά αἷμα, ἀπόλυτη ἀνθρωποκτόνος πρόθεση καί ἀπόλυτη ἐφαρμογή ἐνός σχεδίου ἀφανισμοῦ ἐνός περήφανου χωριοῦ σάν τό δικό μας.

Ἀκολούθησε ἡ πεζή πορεία τῶν ἐξαντλήμενων σωματικά καί ἠθικά ὁμήρων, πρὸς τήν Ἀμφισσα. Κατά τή διαδρομή στό ὕψος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ἐκτελέσθηκε ὁ γηραιὸς Ἰωάννης Εὐστ. Δρόλαπας, πού ἀτυχῶς γι' αὐτόν λόγω κόπωσης τόλμησε νά κοντοσταθεῖ. Ἡ τραγικὴ αὐτὴ πομπή κατέληξε στό γήπεδο τῆς Ἀμφισσας, ὅπου ἐκτελέσθηκαν οἱ Νικόλαος Εὐστ. Σταθόπουλος καί Δημήτριος Εὐθ. Λύτρας, ἐνῶ στό χωρὸ τοῦ θερινοῦ κινηματογράφου «ΑἶΓΛΗ» ἐκτελέσθηκε ὁ Εὐθύμιος Γ. Δασκαλόπουλος.

Ἡ τύχη τῶν ὁμήρων προδιαγράφεται παρόμοια, καθὼς ἡ τιμωρία τῶν ἀμάχων ἦταν πλεόν κανόνας παραδειγματισμοῦ στίς περιπτώσεις πού τὰ γερμάνικὰ ἢ τὰ ἰταλικά στρατεύματα δέχονταν ἐπίθεση καί ἰδίως ὅταν εἶχαν ἀπώλειες. Ὅμως μέσα στήν ἀτυχία τῶν ὁμήρων, ἡ σωτηρία τοῦς ἦλθε ἀνέλπιστα, λόγω τῆς ἐπιμονῆς

τῆς εἰκοσιενός ἐτῶν τότε Χρυσῆς Τριανταφύλλου, νά συναντήσει τόν Ἰταλό Ἀξιωματικό Αἰμίλιο, πού τοῦ εἶχε προσφέρει τίς πρώτες βοήθειες, ὄντας τραυματίας. Ὁδηγήθηκε στό Νοσοκομεῖο ὅπου ὁ τραυματίας Αἰμίλιος τήν ἀναγνώρισε καί τῆς φώναξε «signora mia vita» δηλαδή «κυρία, ἡ ζωή μου». Ἡ συνάντηση αὐτή εἶχε ὡς συνέπεια παρέμβαση τοῦ Ἰταλοῦ Ἀξιωματικοῦ καί τήν ἐντολή τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν ὁμήρων. Ἀνέλπιστα ἐλεύθεροι καί ζωντανοί, ἀναζητήσαν ἐσπευσμένα καταφύγιο ὅπου ὅπου, καθὼς ἡ ἐπιστροφή στήν πυρπολημένη καί κατεστραμένη Ἀγιαθυμιά ἦταν πλέον ἀνέφικτη καί ἐπικίνδυνη.

Δυστυχῶς ὅμως ὁ κύκλος τῶν δολοφονηθέντων ἀπό τό ὀλοκαύτωμα τῆς Ἀγιαθυμιᾶς δέν εἶχε τελειώσει. Τήν ἐπομένη Σάββατο 10ῃ Ἀπριλίου ἓνα Ἰταλικό ἀπόσπασμα ἐμφανίσθηκε ἐκ νέου στό χωριό, γιά νά ἐπιθεωρήσει τό θεάρεστο ἔργο τῶν πατριωτῶν τούς ὅπου ἔγινε ἀντιληπτός καί συνελήφθη ὁ Ἄγγελος Δημ. Τζίβας, πού προσπαθοῦσε νά σβήσει τή φωτιά στό διπλανό ἀπό τό δικό του σπίτι, πού ἀπό ἀστοχία τῶν πυρπολητῶν δέν εἶχε ἀρπάξει φωτιά. Ἀκολούθησε τό ἀπόσπασμα στή γειτονική Βουνιχώρα, πού τήν ἡμέρα ἐκεῖνη θά τύχει τῆς ἴδιας βαρβαρότητας μέ τήν Ἀγιαθυμιά, ὅπου καί ἐκτελέσθηκε. Ἡ Βουνιχώρα θά τύχει παρόμοιας ἐκδικητικῆς μεταχείρισης μέ πυρπόληση τῶν κατοικιῶν καί ἐκτέλεση ἀμάχων.

Ὁ λαϊκή μούσα θά ὑμνήσει τήν τραγωδία μέ τό τετράστιχο:

«Βαριά στενάχουν τά βουνά

κι ὁ ἥλιος σκοτεινιάζει

ἡ Βουνιχώρα καίγεται

ἡ Ἀη-Θυμιά ἀνταριάζει»

Ἡ τραγωδία τῆς Ἀγιαθυμιᾶς φυσικά δέν σταμάτησε τήν ἡμέρα τοῦ ὀλοκαυτώματος. Μόλις τότε ἄρχιζε. Ἡ ἐπανακατοίκηση τοῦ χωριοῦ θά ἀργήσει ἀρκετά. Οἱ κάτοικοι θά ἀναζητήσουν καταφύγιο στίς σπηλιές καί στίς ξερολιθιές στά πέριξ τοῦ χωριοῦ. Ἡ πείνα, ἡ δειψία, ἡ ἔλλειψη ρουχισμοῦ θά εἶναι μόνιμος σύμμαχος τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ τοῦ χωριοῦ. Οἱ ἀπώλειες τῆς ζωῆς καί τῆς υἱείας τῶν κατατρεγμένων δέν καταγράφηκαν ποτέ. Χαρακτηριστικό εἶναι ἓνα τετράστιχο ἀπό τήν ὥδή «Ἡ Γιαννούλα» πού ἔγραψε ὁ συγχωριανός μᾶς Τάσος Δρόλαπας γιά τό ὀλοκαύτωμα τῆς Ἀγιαθυμιᾶς:

«Σπίτια γενήκαν οἱ σπηλιές καί τά λαγούμια κρύπτες.

Στρῶμα τριμμένο ἀμπέχωνο, βελάνια γιά τροφή,

Πίσω στούς βράχους εἶδωλα, τά σώματα τούς γλύπτες.

Ἀργοθρηνοῦν ἀπόκοσμα: ἀλί καί τρισαλί»

Οἱ ἐπισκέψεις τῶν κατακτητῶν δέν σταματῆσαν ἐδῶ. Ἡ συνθηκολόγηση τῆς Ἰταλίας τό Σεπτέμβρη τῆς ἴδιας χρόνιας ἐξαγριῶσε χειρότερα τους ναζί. Οἱ Γερμανοί ἀπό τήν Ἀμφισσα, πού εἶχαν τή βάση τους, ἐξαπέλυαν ἐπιθέσεις κατά τῶν χωριῶν τῆς περιοχῆς καί φυσικά καί τῆς Ἀγιαθυμιᾶς. Σέ κάθε ἐπίσκεψη, ὅποιος εἶχε τήν ἀτυχία νά βρίσκεται στό λάθος σημεῖο τῆ λάθος ὥρα, πληρώνει εἴτε μέ τή ζωή του εἴτε μέ τήν αἰχμαλώτισή του καί τή μεταγωγή τοῦ ἀκόμα καί στά κολαστήρια της Γερμανίας καί τῆς Πολωνίας. Ἀρχετοί συγχωριανοί πλήρωσαν εἴτε μέ τή ζωή τους, εἴτε μέ τήν αἰχμαλωσία τους.

Τό δεύτερο δεκαήμερό του Μάρτη τοῦ 1944 οἱ Γερμανοί ναζί πυρπολῆσαν πέραν τῶν σπιτιῶν πού ἔτυχε νά γλιτώσουν ἀπό τούς Ἰταλούς τήν 9ῃ Ἀπριλίου 1943 καί τό Ναό τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου, τόν πολιοῦχο τοῦ χωριοῦ μας, πού εἶχε γλιτώσει ἀπό τήν πυρά τῶν πρώην συμμάχων τους. Ἡ βαρβαρότητα τῆς ναζιστικῆς ιδεολογίας δέ σεβάσθηκε οὔτε τόν ἱερό χώρο τοῦ Θεοῦ πού κι ἴδιοι πιστεῦαν.

Ἡ Ἀγιαθυμιά θά παραμείνει μόνιμος στόχος τῶν ναζί, μέχρι τήν τελευταία στιγμή τοῦ πολέμου. Ὅπως ἔπραξαν κατά τήν ἀφίξή τους στήν Ἑλλάδα ἔτσι καί κατά τήν ἀποχώρησή τους ἀπό τήν Ἑλλάδα, στίς 2 Ὀκτωβρίου 1944, προκειμένου κρατήσουν ἀνοιχτό τόν ὁδικό ἄξονα ἀπό καί πρὸς τήν Ἠπειρο, γερμανικά στρατεύματα κινήθηκαν πρὸς τήν Ἀγιαθυμιά. Γιά καλή τύχη τῶν ἀγιοθυμιωτῶν μία ὁμάδα ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛ.ΑΣ. τούς ἀπέκρουσε λίγο πρὶν τό χωριό, στήν Ἀργομοίρα. Τότε σκοτώθηκε καί ὁ Ἰμβριος ἀντάρτης Δημήτριος Καλαμάρης ὁ ὁποῖος μέ τό ὅπλοπυλοβόλο του καί μέ τίμημα τῆς ζωῆς του, τούς ἀνάγκασε νά ἐπιστρέψουν στήν Ἀμφισσα. Ὁ σταυρός πού ὑπάρχει στά δεξιά του δρόμου ὅπως ἐρχόμαστε στό χωριό θυμίζει τή θυσία αὐτοῦ τοῦ νέου. Ἐνα νέο ὁλοκαύτωμα ἀπεφεύχθηκε τήν τελευταία στιγμή, καθὼς οἱ ἀγιοθυμιῶτες εἶχαν ἀρχίσει νά ἐπιστρέφουν στό χωριό προκειμένου ὑποτυπωδῶς προετοιμασθοῦν γιά τό χειμῶνα πού ἔρχονταν.

Πέρα τῶν προαναφερομένων, ὅλο το διάστημα πού ἀκολούθησε τήν 9ῃ Ἀπριλίου 1943 ὁ κατάλογος τῶν ἀγιοευθυμιωτῶν πού ἔχασαν τήν ζωή τους σ' αὐτόν τό παράλογο πόλεμο δέν εἶχε τελειωμό. Τά ἐπίσημα στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καί εἰδικότερα τά στοιχεῖα τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Πρόνοιας - Διεύθυνσης Συντονισμοῦ καταγράφουν τό 1946, ὅτι ἡ Ἁγία Εὐθυμία εἶχε ἑκατὸν εἴκοσι (120) νεκρούς ἀπὸ τόν πόλεμο καί τίς συνέπειες αὐτοῦ, ἐνῶ ἀπὸ τούς 1.528 κατοίκους πού ἀπαριθμοῦσε τόν Ὀκτώβριο τοῦ

1940 τό 1951 οἱ κάτοικοι ἀνῆλθαν σέ 1.173. Ἐπίσης ἕνας σημαντικός ἀριθμός ἀνδρῶν τοῦ χωριοῦ μας θά βασανισθοῦν στά ναζιστικά κολαστήρια τῆς Γερμανίας καί τῆς Ἑλλάδας. Ὅσοι ἀντέξουν θά ἐπιστρέψουν μετά τό τέλος τοῦ πολέμου καί πέραν τῶν σωματικῶν τραυμάτων ἔπρεπε νά ἐπουλώσουν τά τραύματα τά ψυχῆς τους, ἀπό τά μαρτύρια πού ὑπέστησαν ἐκεῖ.

Ἀπό αὐτό τό πόλεμο καί τίς συνέπειες τοῦ οἱ Ἀγιαθυμιῶτες βγήκαν διαλυμένοι οἰκονομικά καί ψυχολογικά. Σχέδια καί ὄνειρα ζωῆς, ἐλπίδες καί προσδοκίες νέων ἀνθρώπων, εἶχαν θαφτεῖ στά καμένα ἐρείπια χωρίς ἔχνος σεβασμοῦ, χωρίς περίσκεψη, χωρίς λύπη καί αἰδῶ. Τά λόγια ἐκλαιγαν τά δάκρυα μιλοῦσαν. Δέν ὑπῆρχαν λόγια παρηγοριᾶς νά εἰπωθοῦν, καθῶς κάθε οἰκογένεια εἶχε χάσει περισσότερους ἀπό ἕνα συγγενῇ καί ἡ ἔννοια τοῦ σπιτιοῦ ἦταν μία μακρινή ἀνάμνηση. Ἡ θυσία καί τό μαρτύριό τους, δέ θά τύχει πρόνοιας ἀπό τό Ἑλληνικό Κράτος, τό ὁποῖο θά προσφέρει ἐλάχιστα γιά τήν ἀνακούφισή τους. Οἱ σκορπισμένοι δώθε καί κείθε Ἀγιαθυμιῶτες ἐπέστρεψαν πίσω στό χωριό, σέ ἕνα σωρό ἀπό μαυρισμένα ντουβάρια πού στέκονταν σά φαντάσματα στό τοπίο, ἔφτιαξαν πρόχειρα ὅτι μπόρεσαν, κάτι πού ἔμοιαζαν μέ σπίτια, μέ τά παρεχόμενα τῆς «προσωρινῆς στέγας» καί σιγά σιγά ξαναστεριώσαν μόνοι τα νοικοκυριά τους, ἐνῶ ἀρκετοί ἀναζήτησαν τήν τύχη σέ νέους τόπους κυρίως στίς πόλεις. Ἡ αἰσθητή μείωση τοῦ πληθυσμοῦ πού προαναφέρω, φωτογραφίζει τό τίμημα τῆς πληρωμῆς. Μισό αἰῶνα καί πλέον μετά, τό Ἑλληνικό Κράτος προσέβη στήν ἠθική ἀναγνώριση τοῦ ὀλοκαυτώματος μέ τήν ἀναγνώριση τῆς Ἀγίας Εὐθυμίας, ὡς μαρτυρικό χωριό, μαζί μέ ἄλλα ἕκατό περίπου χωριά τῆς Ἑλλάδας πού ἔτυχαν παρόμοιας κτηνωδίας.

Ἡ 9ῃ Ἀπριλίου 1943, εἰδικά σήμερα, εἶναι ἡμέρα μνήμης καί θύμησης γιά ὅλους ἐμᾶς πού ἔχουμε τήν τύχη νά καταγόμαστε ἀπό τόν τόπο αὐτό. Μέ ἀφορμή τό μνημόσυνο πού τελοῦμε σήμερα στό χῶρο τοῦ μνημείου τῆς θυσίας τῶν προγόνων μας, ὡς ἐλάχιστη τιμή πρὸς αὐτούς, εἶναι ἀναγκαῖο νά ἀνασκαλίσουμε τήν ἱστορία, νά ἀναζητήσουμε τήν ἱστορική ἀλήθεια καί νά μεταλαμπαδεύσουμε τή γνώση σέ ὅσους τήν ἀγνοοῦν, προκειμένου ἐκμηδενισθεῖ ἡ πιθανότητα ἐπανεμφάνισης τῶν ἰδεολογιῶν πού ἐξέθρεψαν τούς ἡγήτορες τῆς τραγωδίας, τήν ὁποία πληρώσαμε τόσο ἀκριβά.

Πέρασαν περισσότερα ἀπό ἑβδομήντα χρόνια, ἀπό τέλος τοῦ πολέμου καί τήν καταστροφή ὅχι μόνο του χωριοῦ αὐτοῦ, ἀλλά ὅλης τῆς Ἑλλάδας. Ὅλα τα αὐτά τά χρόνια συνέβησαν ριζικές

ἀλλαγές στήν Ἑλληνική κοινωνία, μέ τήν μετατροπή της, βίαια μέσα σέ λίγα χρόνια, ἀπό ἀγροτική σέ ἀστική καί μέ τήν ἀπομάκρυνση τῶν «νεοελλήνων» ἀπό τίς ἐστίες καί ἱστορικές μνῆμες τῶν προγόνων. Μέσα στήν κατ' ἐφημισμὸν «πρόοδο» χάθηκαν ἀξίες καί ἰδανικά πού διέκριναν τήν ἑλληνική κοινωνία καί τή θέση πῆραν νέες ἀξίες καί ἰδανικά μέ «εὐρωπαϊκό ἀέρα». Δυστυχῶς ὅλα αὐτά τά χρόνια της ψεύτικης εὐημερίας ἡ ἐνασχόληση μέ τό παρελθόν καί ἡ μελέτη τῶν γεγονότων καί τῶν ἰδεολογιῶν πού προκάλεσαν τήν τραγωδία τῶν πολέμου πού τόσο πολύ πλήρωσε αὐτός ὁ τόπος, δέν ἦταν σέ καμία περίπτωση ἀπό τίς προτεραιότητες τῆς κοινωνίας μας. Ἔτσι σήμερα πού ἡ ἑλληνική κοινωνία μᾶς βιώνει τίς συνέπειες μιᾶς οἰκονομικῆς κρίσης, στήν ἑλληνική κοινωνία ἰδεολογίες σάν κι αὐτές πού ἐκμεταλλεύθηκαν παρόμοιες καταστάσεις τοῦ μεσοπολέμου, βρίσκουν πρόσφορο ἔδαφος. Τά παθήματα καί οἱ σύμφορες, σάν κι αὐτές πού βίωσε αὐτός ὁ μαρτυρικός τόπος δέν ἔγιναν μαθήματα καί τό ρητό «ὅσοι λαοί στό ὄνομα ὁποίωνδῆποτε σκοπιμοτήτων, λησμονοῦν τήν ἱστορία τούς εἶναι καταδικασμένοι χανοῦν» εἶναι ἐπίκαιρο, ὅσο ποτέ.

Ἡ μνήμη καί ἡ θύμιση συνιστοῦν στοιχεῖα ταυτότητας καί ἐτεροπροσδιορισμοῦ. Οἱ κοινές μνῆμες πού μοιραζόμαστε σήμερα, σφυρηλατοῦν στενοὺς δεσμούς μεταξύ μας, ὀρίζουν ἐν τέλει τήν αἴσθηση τῆς κοινῆς μας μοίρας. Οἱ πανηγυρικοί κι οἱ ἐγκωμιαστικοί λόγοι, τά μεγάλα λόγια, πρέπει νά ἀντικατασταθοῦν ἀπό στοχασμό καί ἐμβάθυνση καί μέ βαθιά αἴσθηση εὐθύνης χρέους καί εὐθύνης ἀπό τό βῆμα τοῦ Θυσιαστηρίου αὐτοῦ, καλῶ ὅλους ἐσᾶς τοὺς αἰρετούς ἄρχοντες, πού ἀγαπᾶτε τόν μαρτυρικό αὐτό χωριό, νά συμβάλετε στήν ἀνάπτυξη, νά δώσετε δύναμη καί ἱκανοποίηση στοὺς μεγαλύτερους, νά δείξετε τό δρόμο γιά ὄραμα καί προοπτική στοὺς νεότερους καί νά ὑποστηρίξετε ἐμπρακτα κάθε ὑγιή προσπάθεια ἀνάδειξης καί προκοπῆς αὐτοῦ τοῦ μαρτυρικοῦ χωριοῦ καί στό ἐπόμενο μνημόσυνο νά σᾶς εὐχαριστήσουμε γιά τή συμβολή σας.

Σᾶς καλωσορίζουμε καί σᾶς εὐχαριστοῦμε ἀπό καρδιάς γιά τήν προσοχή καί τή συμμετοχή σας στό σημερινό λιτό καί ἀπέριττο μνημόσυνο τῶν ἡρώων τοῦ τόπου μας. Γιατί σήμερα -ὅπως κάθε χρόνο τέτοια μέρα -ἔχουμε μνημόσυνο καί ὄχι γιορτή, ἔχουμε πένθος καί ὄχι χαρά, ἔχουμε εὐθύνη καί ὄχι ἀδιαφορία. Σέ μιὰ ἐποχή πού ἡ τραγική θέση τῆς χώρας-καί ὄχι μόνο σέ οἰκονομικό ἐπίπεδο- δημιουργεῖ σχέσεις ὑποτέλειας καί ἀπαίτησης ἐμπράγματων ἐγγυήσεων, τό κοίταγμα πρὸς τό παρελθόν δέν ἀποτελεῖ πισωγύρι-

σμα, ἀλλά πηγὴ δύναμης γιὰ νὰ ἀνατάξουμε. Σήμερα ἀπὸ ἐδῶ, ἴσως περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορᾶ, ἡ Ἱστορία διδάσκει, μορφώνει, δίνει μαθήματα ἀνδρείας, παραδίδει πρότυπα ἡρωισμού, ἀποτελεῖ φωτεινὸ παράδειγμα θυσίας, κλείνει μέσα της γεγονότα δυσνόητα στοὺς σύγχρονους Ἕλληνες καὶ συμπυκνώνει οὐσία καὶ περιεχόμενο πού δέν καταγράφεται παρὰ μόνο στὰ μεγάλα γεγονότα πού ἄλλαξαν τὴ φορὰ καὶ τὴ ρότα τοῦ κόσμου πού σήμερα ζοῦμε. Ἡ θυσία τῶν ἡρώων τοῦ τόπου μας δέν ἀποτελεῖ ἓνα ἀπλό ἱστορικό γεγονός, δέν πῆγε χαμένη, δέν θεωρεῖται ἀτύχημα, δέν προκλήθηκε ἐξαιτίας κάποιας ἀτυχοῦς ἐμπνευσης, δέν ἀποτελεῖ γινόμενο καμιᾶς αἰτίας, δέν ἔμεινε ἀπαρατήρητη, δέν παραποιεῖται, δέν παραχαράσσεται, δέν ἐκχωρεῖται καὶ δέν μεταβιβάζεται. Ἡ τιμὴ ἀνήκει σέ ἐκείνους κι ἐμεῖς μόνο μέ θαυμασμό καὶ κατάνυξη μπορούμε νὰ ὑποκλιθοῦμε στὸ μεγαλεῖο τους. Τό δικαίωμα πού μᾶς ἔδωσαν νὰ εἴμαστε σήμερα παρόντες μέσα στὴν Ἱστορία, δέν εἶναι ἓνα χάρισμα, ἀλλὰ ἓνα βαρὺ χρέος ἀπέναντι στὸ παράδειγμα ζωῆς πού ἐκεῖνοι χάραξαν. Μὲ αὐτές τίς σκέψεις εὐχόμεστε καὶ φροντίζουμε ὅλοι νὰ παραμείνει ἡ μνήμη τούσ αἰῶνια.

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.

- Στὴν ἐκδήλωση μνήμης γιὰ τὴ «Μάχη τῆς Ντρέμισσας 17-5-1821 στῇ θέσῃ Ἀρβανιτόραχη». Ἐκεῖ παρέστη ὁ Πρόεδρος μας καὶ μέλη τοῦ Δ.Σ.. Ὁμιλητὴς τῆς ἡμέρας ἦταν ὁ Πρόεδρος μας, ὁ ὁποῖος εἶπε τὰ παρακάτω:

ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΝΤΡΕΜΙΣΣΑΣ (02-06-2014)

Στόν Ἐπιτάφιο ὁ Μεγάλος Περικλῆς εἶπε «θεμέλιο καὶ βάση τῆς εὐτυχίας εἶναι ἡ ἐλευθερία της δέ ἐλευθερίας ἡ γενναιοψυχία». Αὐτό φαίνεται ξεκάθαρα ὅτι εἶχαν καταλάβει καὶ πλήρως ἀντιληφθεῖ οἱ Ἕλληνες καὶ ιδιαίτερα οἱ Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς τοῦ '21. Νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ ἤθελαν καὶ τό διεκήρυτταν παντοῦ.

**** ἐν ἐνεῖ λόγω ὅλοι ἀποφασίσασαν ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ νὰ ἀποθάνομεν...**

**** ... ἀπεφασίσασμεν σταθερῶς ἢ νὰ ἀποθάνομεν ἢ νὰ ἀπελευθερωθῶμεν ... ἔγραφαν**

Καὶ πῶς ἀλλιῶς δέν γράφτηκε καὶ δέν ἀκούστηκε ἐκεῖνο τό ἀνεπανάληπτο ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ.

Ὑπῆρξε λοιπόν βαθιὰ πίστη καὶ ἀκλόνητη ἀπόφαση γενναιοψυ-

χίας γιά θυσία μέ ἀντάλλαγμα τήν ἐλευθερία. Ἔτσι ἄρχισε ὁ σκληρός καί πολυαίμακτος ἀγώνας τῶν Ἑλλήνων. Πολλές οἱ μάχες σέ πολλά μέρη τῆς χώρας μας καί ιδιαίτερά της ἡρωικῆς Φωκίδας μας καί ὅπως εἶναι καί τούτη ἐδῶ ἡ περιοχή πού σεμνύνεται γιά τό σημαντικό ρόλο πού ἔπαιξε στίς 17/05/1821. Ἐδῶ πού σήμερα ἤρθαμε νά τελέσουμε μνημόσυνο. Νά θυμηθοῦμε καί βεβαίως νά τιμήσουμε ἐκείνους πού τότε ἔδωσαν τά πάντα γιά νά εἴμαστε ἐμεῖς σήμερα λεύτεροι.

Ἐδῶ στή Φωκίδα ὁ θεός ἔβαλε τή Γκιώνα, τόν Παρνασσό, τά Βαρδούσια καί τήν Οἶτη. Βουνά πανέμορφα καί τρισένδοξα. Τά βουνά αὐτά καμαρώνουν γιατί ἔσωσαν τήν κλεφτουριά ἀλλά καί τά χωριά τους, τά χωριά τῆς ἡρωομάνας Φωκίδας, ἔχουν γεννήσει καί ἀπό ἓνα ἥρωα. Ἐνα ἀκουσμένο ἀγωνιστῇ. Γιά τό χωριό ὅμως πού μᾶς φιλοξενεῖ σήμερα εἰπώθηκε τό «40 καλύβες, 41 καπεταναῖοι» τί ἄλλο χρειάζεται γιά νά ἀποδείξει ὅτι ἡ Φωκίδα ἦταν πανέτοιμη γιά τόν ξεσηκωμό. Ἡ ἐπανάσταση ξέσπασε. Οἱ Τοῦρκοι ἀντέδρασαν καί ἔστειλαν ἐκτός των ἄλλων καί 2 πανίσχυρους πασάδες. Τόν Κιοσέ Μεχμέτ καί τόν Ὁμέρ Βρυώνη νά πνίξουν αὐτή τήν ἐπανάσταση, νά ξεκαθαρίσουν τήν Ἀνατολική Στερεά Ἑλλάδα καί νά φτάσουν στή Ναύπακτο μέ σκοπό νά περάσουν ἀπέναντι στόν Μωριά καί νά διαλύσουν καί τούς ἐκεῖ ξεσηκωμένους. Οἱ Ἕλληνες προσπάθησαν νά συγκρατήσουν αὐτές τίς τουρκικές δυνάμεις.

Στίς 23 Ἀπριλίου 1821 ἔγινε ἡ Μάχης τῆς Χαλκομάτης-Ἀλαμάνας μέ τά γνωστά ἀποτελέσματα καί κυρίως μέ τήν ἀπώλεια τῶν 2 μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ τόπου μας. Τοῦ Δεσπότη Σαλῶνων Ἡσαΐα καί τοῦ θρυλικοῦ Διάκου. Σέ λίγες μέρες, στίς 8 Μαΐου, ὁ Ὁμέρ Βρυώνης ἀναχαιτίζεται στό Χάνι τῆς Γραβιάς. Μετά τήν μεγάλη ἀποτυχία, τήν πανωλεθρία του στή Γραβιά, ὁ Ὁμέρ Βρυώνης ἄφησε τό στράτευμά του νά ξεκουραστεῖ στήν Μουδουνίτσα.

Ὅταν ἄρχισαν οἱ ἐχθροπραξίες μέ τήν κάθοδο αὐτῆ τῶν πασάδων, οἱ Ἕλληνες τῆς περιοχῆς, οἱ ἄμαχοι, ἀπό τό φόβο τῶν ἀντιποίνων καί τῶν συγκρούσεων πῆραν τά ζωντανά τους καί ὅσα ἀπό τά ὑπάρχοντά τους μπορούσαν καί τράβηξαν νά βροῦν καταφύγιο πάνω σε τοῦτες τίς πλαγιές καί τά φαράγγια τῆς Γκιώνας καί τῆς Οἶτης.

Στόν καιρό πού ἀκόμα ὁ Ὁμέρ Βρυώνης βρισκόταν στή Γραβιά, θέλοντας νά ἀποκαταστήσει τό ἠθικό του στρατοῦ του, ἀλλά προπαντῶς νά φέρεῖ εἰς πέρας τόν τελικό ἀντικειμενικό σκοπό πού ἦταν τό πέρασμά του στήν Πελοπόννησο, σχεδίασε καί ἀποφάσισε:

ἔστειλε μιά δύναμη 3.000 Τουρκαλβανῶν νά καθαρίσει τήν περιοχή τῶν Βλαχωχωρίων καί στή συνέχεια ἀπό κεῖ νά κατέβουν στά Σάλωνα. Ὅταν λέμε Βλαχωχώρια ἐννοοῦμε τήν ὄρεινή Παρνασσίδα, δηλαδή τά χωριά γύρω ἀπό τό Μαυρολιθάρι. Σέ αὐτή τή περιοχή, ἐδῶ δηλαδή πού βρισκόμαστε σήμερα, εἶχαν καταφύγει πολλά γυναικόπαιδα μέ τά ὑπαρχοντά τους.

Ἦταν 17 Μαΐου τοῦ 1821, ἐννέα μέρες μετά τό Χάνι τῆς Γραβιάς ὅταν ἀνέβηκαν λοιπόν οἱ Τοῦρκοι ἐδῶ ἀλλά ὅπως λένε σχεδόν ὅλοι οἱ ἱστορικοί, τό ἔριξαν στό πλιάτσικο καί ἔτσι ἔχασαν τή συνοχή τους.

Τήν πορεία τοῦ ἀσκεριοῦ αὐτοῦ παρακολουθοῦσε ὁ Γιάννης Γκούρας καί ὅταν ἔκρινε τήν ὥρα κατάλληλη ἐπέπεσε ὁρμητικός ὅπως ἦταν ἐναντίον τούς μέ τή βοήθεια καί ἄλλων Ρουμελιωτῶν ὀπλαρχηγῶν Πανουργιά, Μαμούρη, Παπακώστα, Τζαμάλα καί ἄλλων. Σκότωσε πολλούς, τούς διέλυσε καί τούς κυνήγησε μέχρι κάτω στόν κάμπο πανικόβλητους, πάνω ἀπό 300 νεκροί καί πολλοί τραυματίες. Ἡ νίκη ἦταν πολύ μεγάλη καί τέτοια μόνο μέ τή βοήθεια Θεοῦ καί Ἀγίων μποροῦν νά γίνουν κατορθώματα.

17 Μαΐου εἶναι ἡ ἑορτή τοῦ Νεομάρτυρα Ἀγίου Νικολάου τοῦ Μετσοβίτη τόν ὁποῖο ἔκαψαν ζωντανό οἱ Τοῦρκοι 17 Μαΐου 1617. Σέ αὐτό τόν Ἅγιο προσευχήθηκαν οἱ Ἕλληνες καί αὐτός, ὅπως πίστεψαν, τούς ἔδωσε τή μεγάλη νίκη. Τίς εὐχαριστίες τούς ἐξέφρασαν, χτίζοντας μετά τή μάχη ἐδῶ μιά ἐκκλησία στό ὄνομά του ἀνάμεσα στήν Καβαλαριά καί τήν Ἀρβανιτόραχη.

Ὁ Τρικούπης λέει πῶς οἱ Τοῦρκοι ἔφυγαν ἀπό τό χάνι στίς 16 καί τή νίκη χάρισε μέ τό θαῦμα τοῦ ὁ Ἅγιος Νικόλαος στίς 17.

Τά ἀποτελέσματα τῆς μάχης αὐτῆς ἦταν σημαντικά.

Πρώτον γλύτωσαν τά γυναικόπαιδα καί τά ὑπάρχοντά τους ἀπό τήν ὁμηρία καί τό πλιάτσικο.

Δεύτερον οἱ Τουρκαλβανοί εἶχαν πολλά θύματα καί τό ἠθικό τους παρέμεινε καταρρακωμένο.

Τρίτον ματαιώθηκε καί πάλι ἡ προσπάθεια τοῦ πασᾶ νά φτάσει στά Σάλωνα. Ντροπιασμένος γιά μιά ἀκόμη φορᾶ γύρισε στήν Μουδουνίτσα νά βρεῖ τόν ἄλλο πασά τόν Κιοσέ Μεχμέτ. Κιοσέ καί Βρυώνης ἀφοῦ μελέτησαν ὅλη τή κατάσταση, συμφώνησαν ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά σκέφτονται τή Πελοπόννησο. Ἐπρεπε πρῶτα νά ξεκαθαρίσει ἡ Ἀνατολική Στερεά Ἑλλάδα, ἡ Εὐβοία καί ἡ Ἀττική καί μετά θά μπορούσαν νά σκεφτοῦν τή κάθοδό τους στό Μωριά.

Οἱ Ἕλληνες κατάλαβαν τὰ σχέδια τῶν πασάδων καὶ ἄρχισαν ἀντιπερασπισμούς στήν Ὑπάτη καὶ τή Λιβαδειά γιά νά μὴν ἀφήσουν τοὺς Τούρκους ἀνενόχλητους.

Μέ τίς τρεῖς αὐτές μάχες τίς ἀποφασιστικές, τῆς Ἀλαμάνας-Χαλκομάτας, τοῦ Χανίου τῆς Γραβιάς καὶ τούτῃ τῶν Βλαχοχωρίων, οἱ Ἕλληνες μέ κύριο κορμό τοὺς Φωκεῖς, δέν ἄφησαν τοὺς Τούρκους νά κατεβοῦν στήν Πελοπόννησο, ὅπως εἶχαν σκοπό, στήν ὁποία ἀκόμα δέν εἶχε ἐδραιωθεῖ ἡ ἐπανάσταση καὶ ἔτσι σώθηκε αὐτή καὶ εἶχε τή μετέπειτα ἐξέλιξη.

Ἐπίσης νά τονίσουμε ὅτι ἐδῶ στά Βλαχοχώρια ἔγινε παρόμοια μάχης στίς ἀρχές Ἰουλίου 1824 μέ ἀρχηγούς τοὺς Σαφάκα καὶ Σκαλτσά μέ τὰ ἴδια ἀποτελέσματα.

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς σημερινῆς ἐπετείου καὶ μέ τήν ιδιότητα τοῦ Προέδρου τῆς ΕΦΜ, θά σᾶς παρακαλοῦσα νά μοῦ δώσετε ἀκόμα λίγο χρόνο καὶ τήν ὑπομονή σας γιά νά ἀναφερθῶ ἐπιγραμματικά στήν ἡρωική Φωκίδα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821.

Ἡ Φωκίδα λοιπόν πρέπει νά σεμνύνεται γιά 2 πράγματα.

Τό πρῶτο εἶναι ὅτι μόνο σέ αὐτή ἔχουμε ἀπόλυτη συνεργασία ἀρμάτων, κλήρου καὶ προκρίτων.

Καί δεύτερον γιατί ἡ Φωκίδα, ἡ μικρή αὐτή περιοχή, μέ τήν ἐδαφική της διαμόρφωση καὶ τὰ λαμπρά της παλληκάρια δέν ἐπέτρεψε στόν Τούρκο νά στείλει στήν Πελοπόννησο οὔτε ἓνα στρατιώτη κάτι πού ἐπεδίωξε 11 φορές μέ πολύ μεγάλες δυνάμεις καὶ ἀπέτυχε μέ ἀποτέλεσμα νά σωθεῖ ἡ ἐπανάσταση.

Οἱ ἀποτυχημένες προσπάθειες τῶν Τούρκων εἶναι:

Ἡ Μάχη τῆς Χαλκομάτας - Θερμοπυλῶν 23/4/1821

Χάνι τῆς Γραβιάς - 08/05/1821

Μάχη Βλαχοχωρίων - Ντρέμισας - Ἀρβανιτόραχη - 17/05/1821

Βασιλικῶν σέ νομό δμορο ἀλλά μέ ἐπικεφαλεῖς ὅλους τοὺς ὀπλαρχηγούς τῆς Φωκίδας 26/08/1821

Μάχη Σουβάλας - 14/09/1821

Μάχη Μακρηκάμπη

Ἡ μεγαλοσύνη τῶν Σαλῶνων - 17/10/1822

Μάχη Βλαχοχωρίων καὶ Μενδενίτσας - 08/07/1824

Μάχη Ἀμπλιανης - 14/07/1824 πολύ σημαντική καὶ ἐπίσης στρατηγικῆς σημασίας

Μάχη Πανάσαρης - 14/09/1824

Μάχη Καστελλίων -

Βεβαίως θά πρέπει νά ἀναφερθῶ καί γιά τίς σημαντικές μάχες ἀπελευθέρωσης τῶν Σαλῶνων, τό πρῶτο Κάστρο πού ἔπεσε στίς 10/04/1821 (15 μέρες μετά τήν ἑναρξή της).

Ἡ Μάχη τοῦ Προφήτου Ἡλία,
τοῦ Μαλανδρίονου,
τοῦ Λιδωρικίου,
τῆς Βαρνάκοβας,
τῆς Ἀράχωβας ἀλλά καί ἄλλες καθὼς
ἡ Ναυμαχία τῆς Ἀγκάλης (τῆς Σκάλας τῶν Σαλῶνων, σημερινή Ἰτέα).

Τέλος ἓνα σημαντικό γεγονός ἦταν ἡ Συνέλευση τῶν Σαλῶνων ἢ Συνέλευση Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος κατὰ τήν ὁποία διατυπώθηκε τό πρῶτο κατὰ τούς συνταγματολόγους Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος.

Μετά ἀπό αὐτά γεννιέται τό ἐρώτημα. Μήπως ἡ Φωκίδα καί οἱ ἥρωές της δέν ἔχουν πάρει τή θέση πού τούς ἀνήκει ἀπό τούς ιστορικούς.

Μήπως ἐμεῖς πρέπει νά ἀναδείξουμε τήν ἱστορία μας; Αὐτό τό ἔχουμε ὑποχρέωση καί ἡ ΕΦΜ αὐτό ἐπιδιώκει καί τό δρομολογεῖ. Προτίθεται δέ νά ζητήσει τή βοήθεια τῆς Περιφέρειας.

Ναί λοιπόν πρέπει νά εἴμαστε οἱ Φωκεῖς καί πολύ ὑπερήφανοι γιά τήν ἱστορία μας καί νά προσπαθήσουμε νά τήν ἀναδείξουμε ἔχοντας πάντα στό νοῦ μᾶς τά γραφόμενα τοῦ Κικέρωνα «νιώθοντας περηφάνια γιά τούς προγόνους σου, μή στερήσεις αὐτή τή δυνατότητα καί ἀπό τούς ἀπογόνους σου».

Εὐχαριστῶ γιά τήν ὑπομονή σας.

2. Γιά τήν οἰκονομική ἐνίσχυση τῆς ἐταιρείας προσέφεραν οἱ φίλοι τα παρακάτω ποσά, τούς ὁποίους καί ἀπ' ἐδῶ εὐχαριστοῦμε θερμά.

α. ΔΕΛΦΟΙ - ΔΙΣΤΟΜΟΝ ΑΜΕ 1.000 €

β. Ἀνώνυμος 30 €

γ. Ἀνώνυμος 50 €

δ. Γ. Ν. Κουτσοκλένης εἰς μνήμη τοῦ παιδικοῦ του φίλου, συμμαθητῆ του καί συμπολεμιστῆ τοῦ Εὐθύμιου Γεωργ. Ποντίκα 50 €.

Ο Πρόεδρος της Ε.Φ.Μ. κ. Ι. Ράμμος όμιλεί στην έκδήλωση μνήμης
για τη «Μάχη της Ντρέμισσας»

Ἀπαγορεύεται ἡ μερική ἢ ὀλική ἀναπαραγωγή τῶν κειμένων, ἡ ἀναδημοσίευση, ἡ ἀποθήκευση σέ ὁποιοδήποτε σύστημα ἡλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη ἔγγραφη ἄδεια τοῦ συγγραφέα ἢ τοῦ περιοδικοῦ.

